

EHDOTUKSET PORONHOITOLAIN MUUTTAMISEKSI

Aluksi

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi poronhoitolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lausuntoa on pyydetty seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, ympäristöministeriö, valtiovarainministeriö, Ruokavirasto Lapin aluehallintovirasto, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Metsähallitus, Oikeusrekisterikeskus, Poliisihallitus, Paliskuntain yhdistys, Sámediggi–Saamelaiskäräjät, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, MTK-Lappi, MTK-Pohjois-Suomi, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC, Kolttien kyläkokous, Saamelaispaliskunnat ry, paliskunnat, Suomen porosaamelaiset ry, Metsä-, kalastaja- ja tunturisaamelaiset ry, Suomen luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi, Ilmastopaneeli, Saamelainen ilmastoneuvosto, Suomen luontopaneeli, Suomen kuntaliitto, Lapin liitto, Kainuun liitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu.

Lausuntoaika oli 9.4.–30.5.2025. Lausuntoja saatiin 50.

Yleisiä näkemyksiä

Saamelaiskäräjät lausuu, että esityksessä käsitellään lainsäädäntöä, joka koskettaa suoraan saamelaisten perinteistä elinkeinoa ja kulttuurisen itsehallinnon ydinaluetta.

Lapin aluehallintovirasto pitää hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimista ja hyväksyttämistä tärkeänä kestäväen poronhoidon kannalta.

MTK-Lappi esittää pitävänsä kaiken kaikkiaan hyvänä, että kokonaisuutta rakennettaessa on hyvin huomioitu kestäväen kehityksen periaatteita, jatkuvuuden turvaamista ja tasa-arvon lisäämistä. Näin poroelinkeino lisää myös yhteiskunnallista hyväksyttävyyttään.

Kolttien kyläkokous lausuu, että esitys lisää paliskuntien hallinnollista taakkaa.

Luonnonvarakeskus katsoo, että kokonaisuutena ehdotetut muutokset ovat erittäin tarpeellisia ja keskittyvät niihin käytännössä toistuvasti esiintyneisiin kysymyksiin ja ongelmiin, joiden osalta voimassa oleva poronhoitolaki sisältää vanhentuneet, puutteelliset tai kokonaan puuttuvat säädökset. Uudet säädökset ja tarkennukset tuovat Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan selkeyttä paliskuntien, sen osakkaiden ja valvovan viranomaisen tehtäviin, velvollisuuksiin, vastuuksiin ja oikeuksiin, mikä yhtenäistää ja tasapuolistaa huomattavasti poronhoidon toimintatapoja niin paliskunnissa kuin myös viranomaispuolella. Lakiesityksessä on kohtuullisessa määrin huomioitu sitä, että poronhoitoon vaikuttavat vuosittain vaihtelevat luonnonolosuhteet ja eri maankäyttömuodot, mutta toisaalta voidaan pohtia, tulisiko kyseisiä vaikutuksia huomioida joiltain osin enemmän.

Kainuun liitto lausuu pitävänsä tärkeänä, että porotalous ja maakunnan muut elinkeinot (esimerkiksi matkailu, tuulivoima ja muut uusiutuvan energian investoinnit sekä kaivostoiminta) voivat toimia rinnakkain. Kainuun kannalta merkityksellistä lakimuutoksessa olisi paliskunnan velvollisuus laatia laidun- ja käyttösuunnitelma.

WWF Suomi lausuu, että Suomen tunturiluonto on voimakkaasti uhanalaistuneessa tilassa ja että merkittävänä osatekijänä siinä on nimenomaan porolaidunnus. On tärkeää, että valmistelussa huomioidaan saamelaisille alkuperäiskansana perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksissa

turvattut oikeudet. Esityksen tavoite parantaa porolaidunten ekologista tilaa ja niiden kestävän käytön edellytyksiä on erittäin ajankohtainen ja tärkeä luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta. Tavoitteen toteutumista tukevat säännösehdotukset turvaisivat ja edistäisivät myös perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumista. Ylilaidunnuksen ehkäisemisen näkökulmasta on tärkeää, että porojen määrää koskevaa sääntelyä pyritään selkeyttämään ja sääntelyn vaikuttavuutta lisäämään.

Suomen Luontopaneeli katsoo, että poronhoitolain ehdotukset vahvistavat lain toimeenpanoa ja parantavat sen vaikuttavuutta luonnon kannalta. Monimuotoisuuden suojelun kannalta laki on vielä kuitenkin riittämätön ja vaatisi selkeämmin rajattuja ja laadullisia tarkemmin määriteltyjä tavoitteita. Lausunnossa pidetään porojen määrän vähentämistä ja hallintaa koskevia muutoksia tarpeellisina. Tunturiluonnon pinta-alasta noin 40 prosenttia (noin 515 000 ha) on uhanalaista. Tunturikoivikkojen ja -pensaikkojen sekä osan jäkäläisten tunturikankaiden oletetaan edelleen heikkenevän. Ilmastonmuutoksen ohella voimakkaana jatkuva kesäaikainen laidunnuspaine on keskeinen syy uhanalaistumiselle. Tunturiluonnon uhanalaistumisen hillitseminen vaatii poromäärien ja laidunnuspaineen kriittistä tarkastelua ja sääntelyä, jonka avulla poromääriin voidaan tarvittaessa puuttua. Samalla on tärkeää vaalia saamelaisten oikeuksia ja mahdollisuuksia kulttuurin ylläpitoon ja perinteisiin elinkeinoin. Vaikka laidunnuspaine on uhka tunturiluonnolle, on tärkeää ymmärtää, että kasvaneeseen laidunnuspaineeseen on vaikuttanut voimakkaasti metsätalous ja muu maankäyttö, mikä on supistanut laidunalueita ja aiheuttanut merkittäviä haittoja laidunkiertoon perustuvalla saamelaisten poronhoidolla.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoo, että ehdotetut muutokset ovat oikeasuuntaisia, mutta täysin riittämättömiä tavoitteisiinsa nähden. Ne pikemmin pyrkivät ylläpitämään nykyistä huononemaa kehitystä kuin parantamaan porolaidunten tilaa kuin edistämään porotalouden taloudellista kannattavuutta, ylläpitämään tunturiluonnon monimuotoisuutta, edistämään ilmastonmuutoksen sopeutumista ja turvaamaan saamelaiskulttuurin elinvoimaisuutta. Lausunnossa esitetään porotalouden kokonaisuudistusta (ks. tästä kohta ”Muut ehdotukset”).

Ruokavirasto ja valtiovarainministeriö ovat ilmoittaneet, ettei niillä ole lausuttavaa.

Ehdotus laiksi poronhoitolain muuttamisesta

Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevat ehdotukset

Suunnitelmien laatimisvelvollisuutta ja -prosessia koskevat ehdotukset

Paliskuntain yhdistys lausuu, että laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien avulla sovitetään yhteen poronhoidon, luonnonsuojelun ja muun maankäytön tavoitteita. Suunnitelmat tehdään pitkälle aikavälille, ja toteutuksen onnistuminen edellyttää paliskunnan omien toimien lisäksi myös sitä, ettei muu maankäyttö tosiasialisesti tee hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta tyhjäksi. Muussa maankäytössä tulee huomioida porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat.

Maanomistajain liitto ja Suomen yhteismetsät ry lausuvat, että paliskuntia tulisi velvoittaa antamaan suunnitelmaluonnoksesta lausuntomahdollisuus kaikille alueen maanomistajille ja järjestämään asiasta kuulemistilaisuus. Jos maanomistajan esitystä ei voi sisällyttää käyttö- ja hoitosuunnitelmaan, sen poisjättäminen tulee perustella. Suunnitelmien muutoksista, jotka vaikuttavat metsien käyttöön tai muuhun maankäyttöön, tulee ehdottomasti kuulla maanomistajia samoin ehdoin kuin varsinaisesta suunnitelmasta. Päätöksen paliskuntakohtaisesta hoito- ja käyttösuunnitelmasta tulee olla valituskelpoinen alueen yksityisille maanomistajille tai näitä edustaville tahoille.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK lausuu, että paikallinen metsä- ja maataloustuottajia edustava yhdistys ei edusta muualla kuin Metsähallituksen hallinnassa olevalla alueella harjoitettavaa metsätaloutta. Kuultavien joukossa tulee olla paikalliset metsä- ja maataloustuottajia edustavat yhdistykset ja Metsänhoitoyhdistykset. **MTK Pohjois-Suomi** lausuu,

että suunnitelmia laadittaessa tulee ottaa huomioon laidunalueiden yksityiset maanomistajat. **MTK-Lappi** lausuu, että kuulemisen tulee koskea myös lisäruokintaa yksityismailla.

Suomen uusiutuvat ry:n lausunnon mukaan suunnitelmia laadittaessa tulisi kuulla laissa lueteltujen tahojen lisäksi maanomistajaa tai alueen vuokraoikeuden omistajaa sekä muita alueen toiminnanharjoittajia ja ottaa näiden tahojen näkemykset myös huomioon suunnitelmassa. Tulisi tarkentaa kuulemisen tapoja. Lakiluonnoksesta ei myöskään käy ilmi, otetaanko laidunsuunnitelmissa vastavuoroisesti huomioon muu olemassa oleva ja suunniteltu maankäyttö. Lausunnon mukaan saadut lausunnot tulisi välittää ja arkistoida kirjallisessa muodossa.

Saamelaispaliskunnat ry vastustaa ehdotettua 40 a §:n 2 momenttia, joka koskee paliskunnan velvollisuutta tietyissä tapauksissa kuulla paikallista maa- ja metsätaloutta edustavia tahoja. Perusteluina se esittää, että suunnitelmassa ei katsota olevan kyse julkisen vallan käyttämisestä ja koska suunnitelmaan sisältyy ei-julkisia tietoja. Saamelaispaliskunnat ry ei voi suostua siihen, että yksityiset tahot, joiden intressit ovat lähtökohtaisesti poronhoitoon nähden vastakkaisia, lausuisivat alkuperäiskansaoikeuksien piiriin kuuluvasta perinteisestä elinkeinosta ja oikeudesta maahan. Lisäksi paliskunnille on täysin mahdotonta tietää, mitä ovat oman alueensa paikalliset maa- ja metsätaloutta edustavat tahot. Lausunnossa katsotaan, ettei porojen lisäruokinta ole relevantti hoito- ja käyttösuunnitelmaan valittavien toimenpiteiden 1–5 toteuttamisessa, eikä sen tulisi olla lausuttavien seikkojen joukossa. Kaikenlaisen lisäruokinnan rajoittaminen kaventaa poronhoito-oikeutta tilanteessa, jossa poronhoito on muun kilpailevan maankäytön sekä ilmastonmuutoksen uhri. Lisäksi pysyväisluonteisesta toimimisesta yksityismailla tehdään aina sopimukset maanomistajan tai -haltijan kanssa.

Suomen Luontopaneeli kannattaa laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevia säännöksiä. Jotta poronhoidon ekologinen kestävyys voidaan varmistaa ja laidunkierto on mahdollista suunnitella lajiston kannalta kestäväksi, tarvitaan kattavat ja päivittyvät porolaidunten käyttö- ja hoitosuunnitelmat.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ehdottaa 40 a §:n 3 momentin säännökseen lisäystä, jonka mukaan paliskunnan tulisi toimittaa Ruokavirastolle kahden kuukauden määräajassa paitsi hyväksymänsä suunnitelma myös Lapin elinvoimakeskuksen lausunto. Muutos selkeyttäisi sitä, että lausunto olisi valvontaviranomaiselle toimitettavan suunnitelman pakollinen liite.

WWF Suomi katsoo, että säännökset, joiden mukaan paliskuntien tulee laatia porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat, ovat luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta keskeisen tärkeä askel pyrkimyksessä parantaa poronhoidon ekologista kestävyttä. Suunnitelmien vaikutavuuden varmistamisen kannalta on tärkeää myös se, että poronhoitolaissa asetettaisiin paliskunnille sekä suunnitelmien toteutumista koskeva seurantavelvoite että velvollisuus huolehtia siitä, että suunnitelmat täyttävät 40 b §:n mukaiset vaatimukset. WWF pitää tärkeänä, että suunnitelmasta tulisi pyytää Lapin elinvoimakeskuksen lausunto, mutta katsoo, että paliskunnille tulisi lisäksi säätää perusteluvelvollisuus, mikäli ne päättävät poiketa elinvoimakeskuksen lausunnossa esitetystä näkemyksistä.

BirdLife Suomi pitää poronhoitolain 6 a luvun säännösehdotusta porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimisesta tervetulleena edistysaskeleena. Suunnitelmavelvoite on oikeasuuntaista sääntelyä, joka tuo poronhoitoon lisää suunnitelmallisuutta ja mahdollisuuden ohjata laidunnusta ekologisesti kestävämpään suuntaan. Säännösten vaikuttavuutta heikentää se, että hoito- ja käyttösuunnitelmat laaditaan ja hyväksytään paliskunnissa, jotka koostuvat elinkeinonharjoittajista ilman osaamista ja resursseja ekologisten suunnitelmien laatimiseen. Lausunnossa pidetään epäkohtana myös sitä, että Elinvoimakeskuksen lausunto suunnitelmista ei ole sitova eikä paliskunnille ole asetettu velvollisuutta noudattaa niitä. Lausunnossa esitetään, että hoito- ja käyttösuunnitelmien hyväksyminen siirretään elinvoimakeskusten tehtäväksi.

Luonnonvarakeskus katsoo, että poronhoitolain uudistuksessa esitetyt säädökset paliskuntien velvoitteista laatia porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia velvoittavat ja ohjaavat kokonaisuutena paliskuntia suunnittelemaan, edistämään ja toteuttamaan omalta osaltaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävämpää poronhoitoa.

Metsähallitus pitää porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmaa koskevan sääntelyn sisällyttämistä poronhoitolakiin merkittävänä muutoksena. Säännöksen tavoitteena on edistää laidunalueiden luonnon monimuotoisuutta ja siten se on yhteneväinen valtion maiden käyttöä koskevien kansallisten tavoitteiden ja useiden kansainvälisten sitoumusten kanssa. Suunnitelmat mahdollistavat laidunnuksen ekologisen ohjauksen, tukevat luontotyyppien säilymistä ja auttavat sopeutumaan ilmastomuutokseen. Tämä tapahtuu kuitenkin paliskuntien osaamisen puitteissa ja perustuu pitkälti porotalouden harjoittamisen kautta kertyneeseen tietoon alueesta. Metsähallituksen näkemyksen mukaan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat voivat yhdessä muiden suunnitteluinstrumenttien kanssa osaltaan vaikuttaa luonnon monimuotoisuuden tilaan poronhoitoalueilla.

Saamelainen ilmastoneuvosto katsoo, että esitys hoito- ja käyttösuunnitelmiksi ei ratkaise poronhoitoon kohdistuvia haasteita eikä anna valmiuksia ilmastomuutokseen sopeutumiseen. Malli ei myöskään huomioi muiden maankäyttösektorien ja Metsähallituksen toimintoja ja velvollisuuksia porolaidunten tilan parantamiseen eikä tue eri sektorien välistä yhteistyötä porolaidunten ylläpitämiseksi.

Kainuun liitto lausuu, että laidunten hoito- ja käyttösuunnitelma koskeva lakimuutos muuttaisi tältä osin dokumentointia aiempia laidunalueita koskevia selvityksiä sitovammaksi ja painavammaksi, koska suunnitelman laatiminen olisi pakollista. Lakimuutoksen suunnittelussa olisi hyvä huomioida kyseisten suunnitelmien mahdolliset ristiriidat muulle mahdolliselle maankäytölle, esimerkiksi tuulivoimalle. Lakiluonnoksesta ei käy ilmi, vaikuttaako jatkossa pakollinen laidun- ja käyttösuunnitelma maanomistajien oikeuksiin.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry korostaa tarvetta ottaa hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnassa huomioon yksityiset maanomistajat, jotka harjoittavat maa-, metsä- tai jotain muuta elinkeinotoimintaa ko. alueella. Hoito- ja käyttösuunnitelmissa ei saa olla velvoitteita tai vaikutuksia muulle maankäytölle tai kolmansien osapuoliin, eivätkä ne osaltaan saa estää muuta maankäyttöä myöskään silloin kun hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteitä joudutaan muuttamaan kesken suunnitelmakauden.

MTK, MTK Pohjois-Suomi ja MTK-Lappi lausuvat, että esityksestä tulee poistaa kirjaukset, jotka ovat ristiriidassa sen tosiasian kanssa, että suunnitelmilla ei ole kolmansien osapuoliin ja muuhun maankäyttöön ulottuvia velvoitteita. MTK katsoo, että hoito- ja käyttösuunnitelman sisällön osalta olisi perusteltua avata muun maankäytön vaikutuksia paliskunnan suunnitteluun ja työhön, sikäli kun nämä vaikutukset ja mahdolliset uhkatekijät ohjaavat paliskunnan omia toimenpiteitä.

Suomen uusiutuvat ry pitää velvoitetta porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen lähtökohtaisesti myönteisenä kehityssuuntana ja tärkeänä, että uusi sääntely edistää eri maankäyttömuotojen, kuten poronhoidon ja uusiutuvan energian tuotannon, yhteensovittamista kestävästi ja ennakoitavasti ja jo varhaisemmassa vaiheessa. Hoito- ja käyttösuunnitelmien juridinen asema ja sitovuus jää kuitenkin lakiluonnoksessa vaikeaselkoiseksi. Lausunnossa nähdään laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien olevan hyviä yhteensovittamisen ja vuoropuhelun työvälineitä, mutta ne eivät saa velvoittaa tai rajoittaa muuta maankäyttöä tai kolmansia osapuolia.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia katsoo, että suunnitteluvastuu tulisi lainsäädännössä jakaa siidoille niissä paliskunnissa, joissa siidajärjestelmä toimii. Lakiluonnoksen tarjoamat viisi vaihtoehtoa toimenpidettä eivät mahdollista siidan omaan paikalliseen tietoon.

perustuvaa suunnittelua riittävästi. Suunnitelmien yhteydessä on arvioitava vaikutukset saamelaiskulttuuriin.

Yksityishenkilö (poronhoitaja) lausuu, että suunnitelmallisuuden vaatimus paliskuntatasolla on hyvä asia. Paliskunnissa on olemassa tarkka tieto laidunalueista ja niiden järkevimmästä mahdollisesta hyödyntämisestä. On tärkeää, että laidunten käyttöä suunnitellaan ja järkevöitetään alueellisten tarpeiden mukaisesti. Hän tuo myös esiin, että talviruokinta on tapaa säästää jo sinällään luontaista laidunmaata ja että porot, joita ruokitaan talvella, eivät kuluta laidunta läheskään niin paljon kuin muut porot. Lisäksi hän katsoo, että laidunta rasittaa nykyisin moni taho, eikä poronhoito voi vuoropuhelusta huolimatta vaikuttaa muuhun maankäyttöön.

Suunnitelman sisältöä koskevat ehdotukset

WWF Suomi katsoo, että ehdotettu sääntelyratkaisu, jonka mukaan paliskunnan tulisi sisällyttää suunnitelmaansa vähintään kaksi viidestä toimenpidevaihtoehdosta, on hyvin perusteltu ja kannatettava. Jotta suunnitelmien avulla voidaan tosiasiallisesti tukea esityksen tavoitetta parantaa laidunten kestävästä käytöstä edellytyksiä, ehdotettu säännös, jonka mukaan käyttöön otettavien toimenpiteiden tulee olla vaikuttavia suunnitelman mukaisten laidunten kestävästä käytöstä liittyvien tavoitteiden saavuttamisen kannalta, on tärkeä.

BirdLife Suomi lausuu, että ehdotetut vaihtoehtoiset toimenpiteet ovat valtaosin ylimalkaisia ja mahdollistavat nykyisenkaltaisen toiminnan ilman todellisia muutoksia. Suunnitelmille tulisi asettaa sitovampia ja konkreettisempia vaatimuksia. Pykälässä oleva viittaus pensoittumiseen on liian ylimalkainen, sillä tällä hetkellä pensaikkojen ja puuston leviäminen ei ole ongelma. Päinvastoin voimakas laidunpaine estää useilla alueilla puuston ja pensaston luonnollisen uusiutumisen ja estää luonnontilaisen kasvillisuuden palautumisen. Kyseinen kohta tulee rajata alueisiin, joissa vahingollista pensoittumista on viranomaisen toimesta havaittu.

Kolttien kyläkokous lausuu, että koltta-alueella sijaitsevien paliskuntien osalta marraskuun 15. päivä on kahden kolmasosan teuraskiintiön täyttymiselle liian aikainen alueen maasto-olosuhteiden ja mahdollisen ilmastonmuutoksen aiheuttaman myöhentyneen talven tulon vuoksi.

Hirvasniemen paliskunta kiinnittää huomiota siihen, että joinakin vuosina aikainen teurastus ei sääolosuhteiden vuoksi toteudu ja pitää marraskuun viimeistä päivää ehdotettua parempana rajana. Se myös esittää, että porojen siirtäminen tarharuokintaan mainittaisiin laissa vaihtoehtona erillisille talvilaitumille siirtämiselle. Lisäksi se tuo esiin, että ennallistamistoimien toteuttaminen paliskunnan toimesta on vaikeaa maanomistussuhteiden vuoksi varsinkin niillä alueilla, joilla on paljon yksityisiä maanomistajia.

Saamelainen ilmastoneuvosto korostaa, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen vaikutusten hillintä tulee nostaa poronhoitolainsäädännön keskeiseksi tavoitteeksi, tämän vuoksi hoito- ja käyttösuunnitelmiin tulisi sisällyttää ilmastonmuutoksen sopeutumis- ja hillitsemisosio.

Maanomistajain liitto, Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry ja Suomen yhteismetsät ry katsovat, että käytänteiden kuvaukset poronhoidon mahdollisesti aiheuttamien haittojen ehkäisemisestä tulee sisällyttää suunnitelmiin. Lausunnoissa kannatetaan ennallistamiseen liittyvien toimenpiteiden mukaan ottamista suunnitelmiin, mutta katsotaan, että niistä tulee sopia kirjallisesti maanomistajan kanssa.

Kainuun liitto lausuu, että hoito- ja käyttösuunnitelmassa olisi lisäksi kuvattava poroista viljelyksille ja vakitukselle asutukselle aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen liittyvät käytännöt. Käytäntöjen haittojen ehkäisemiseksi pitää sisällyttää myös suunnitelman tavoitteisiin ja toimenpidevaihtoehtoihin.

MTK, MTK Pohjois-Suomi ja MTK-Lappi pitävät hyvänä poronhoidosta viljelyksille ja vakitukselle asutukselle sekä metsänuudistusaloille aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen liittyvien käy-

täntöjen kuvaamista suunnitelmassa. MTK ja MTK Pohjois-Suomi lausuvat myös, että ennallistamiseen tähtäävien toimenpiteiden kohdistuessa yksityisen maanomistajan alueelle tulee edellyttää kirjallista sopimista omistus- tai hallintaoikeuden omistajan kanssa.

Suunnitelmien julkisuutta koskevat säännökset

Paliskuntain yhdistys katsoo, että paliskuntien hoito- ja käyttösuunnitelmien julkisuuden osalta riittäisi, että Paliskuntain yhdistyksen verkkosivuilla olisi kunkin paliskunnan kohdalla maininta siitä, että suunnitelma on tehty sekä lisäksi yleistä tietoa toimenpidevaihtoehdoista. Paliskuntain yhdistyksen mukaan on kuitenkin hyvä, että ehdotettujen säännösten mukaan paliskunnan ja poronomistajien elinkeinotoimintaa koskevien tietojen suojaaminen ei edellyttäisi, että elinkeinotoiminnalle aiheutuvien taloudellisten vahinkojen aiheutuminen on varmaa, vaan jo perusteltu epäily vahinkojen aiheutumisesta riittäisi tiettyjen tietojen salassa pitoon. Lausunnonssa esitetään myös, että tietopyynnöt voivat työllistää paliskuntia kohtuuttomasti ja että viranomaisen määräyksen mukaista lomakepohjaa tehtäessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, että se riittävällä tavalla ohjaa paliskuntia eriyttämään luottamuksellisen aineiston muusta aineistosta, mikä helpottaisi mahdollisten tietopyyntöjen täyttämistä.

MTK ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että paliskunnilla on liian laaja harkintavalta tiedon julkisuuden osalta, ja uskoo, että tämä tulee johtamaan tiedon pyytäjien eriarvoiseen kohteluun riippuen siitä mikä taho tai paliskunta tietopyynnön kohteena on. Laista tulisi ilmetä taho, jolle paliskunnan tekemästä tiedon julkisuutta koskevasta päätöksestä voi tarvittaessa valittaa.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry pitää ongelmallisena sitä, että tiedonsaanti paliskunnan tekemästä hoito- ja käyttösuunnitelmasta olisi pitkälti paliskunnan harkinnassa ja voisi vaihdella sen mukaan, kuka tietoa pyytää. Lausunnon mukaan suunnitelmien tulee olla julkisia ja kaikkien nähtävillä. Lakiin tulisi kirjata taho, jolle paliskunnan tekemästä tiedon julkisuutta koskevasta päätöksestä voi tarvittaessa valittaa.

Maanomistajain liitto ja Suomen yhteismetsät ry katsovat, että maanomistajilla tulisi olla oikeus saada tieto suunnitelman toteutumisesta vähintään niiltä osin, joilla on vaikutusta maankäyttöön.

Suomen uusiutuvat ry katsoo, että suunnitelmien tietojen tulisi olla julkisesti saatavilla siten, että myös uusiutuvan energian toimijat voisivat niitä hyödyntää.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että julkisuuslain soveltamista koskevassa säännöksessä viitataan paliskuntaan ja paliskunnan suunnitelmaan sekä julkisuuslain mukaiseen viranomaiseen ja viranomaisen asiakirjaan. Jatkovalmistelussa säännöksen sanamuotoa olisi vielä arvioitava sen selventämiseksi, olisiko esitetyn säännöksen tarkoituksena laajentaa julkisuuslain soveltaminen kokonaisuudessaan paliskuntaan ja sen toimintaan vai ainoastaan rajatusti paliskunnan suunnitelmaan.

Muut näkemykset hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevista ehdotuksista

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus katsoo, että hoito- ja käyttösuunnitelmien toteuttaminen lisää maksettavien tukien määrää, sillä osa valittavista toimenpiteistä vaatii uusien aitojen rakentamista tai jo olemassa olevien aitojen muutosta. Aitahankkeet ovat kalliita toteuttaa. Komission päätökseen K(2016) 1752 tulee hakea korotusta tuen enimmäismäärään, ja kansallisesti tulee varautua vuosittaisen tukimäärän korotukseen. Muussa tapauksessa rahoituksen puute voi olla este toimenpiteiden toteuttamiselle eikä lain tavoitetta ja hoito- ja käyttösuunnitelmien toimenpiteitä voida toteuttaa.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry katsoo, että laiduntamisalueiden kuluneisuuden mittaamenetelmät tulisi mainita laissa, jotta voitaisiin arvioida saatujen tulosten oikeellisuutta.

Porojen määrän hallintaan liittyvät ehdotukset

Suurimpia sallittuja poromääriä koskeva asetuksenantovaltuus

MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** lausuvat, että talvilaidunten kestävä tuottokyvyn huomioon ottaminen reunaehtona porojen enimmäismäärästä päätettäessä on hyvä asia.

Luonnonvarakeskus toteaa, että talvilaidunten vähenemiseen, heikentymiseen ja pirstoutumiseen ovat vaikuttaneet poronhoidon ohella metsätalous, maankäyttö ja enenevässä määrin myös ilmastomuutos. Nämä vaikutukset poronhoidon omien vaikutusten ohella ovat osaltaan johtaneet siihen, että porojen talviruokinta on lisääntynyt ja vakiintunut kompensoiden vähentyneitä tai muuten vaikeasti käytettävissä olevia luontaisia talviravintovaroja. Poronhoitolain uudistuksessa paliskuntien enimmäisporomäärien asettaminen lähtee kuitenkin edelleen siitä aikaisemmasta, joskin hieman muutetusta kriteeristä, että paliskunnan talvilaitumilla laidunnettavien eloporojen määrän ei tulisi ylittää talvilaidunten kestävä tuottokykyä. Kyseisessä kriteerissä jää Luken arvion mukaan jossain määrin epäselväksi se, miten kriteerissä ja siten myös suurinta sallittua eloporomäärää asetettaessa huomioidaan se, että myös metsätalous ja muu maankäyttö ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat talvilaidunten kestävä tuottokykyyn. Osin myös tästä syystä paliskunnan poroja on talvella hoidettava joko maasto- tai tarharuokinnassa, eivätkä ne siten kuluta talviaikana talviravintovaroja samalla tavalla kuin pelkästään luontaisen talviravinnon varassa elävät porot.

Maanomistajain liitto ja **Suomen yhteismetsät ry** tukevat talvilaidunten kestävä tuottokykyä reunaehtona porojen enimmäismäärästä päätettäessä.

Paliskunnan mahdollisuus päättää poromäärän alentamisesta enintään vuodeksi

MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** pitävät hyvänä, että paliskunnan päätöstä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

Teurasmääriä koskeva suositus

MTK pitää hyvänä, että teurasmäärää koskevan suosituksen antaminen on kirjoitettu paliskunnan velvollisuudeksi.

Paliskuntain yhdistys ja **Kemin-Sompion paliskunta** esittävät 21 a § muutettavaksi: "Paliskunnan tulee antaa osakkailleen vuosittain yhtäläinen prosenttiperusteinen suositus teurastettavien porojen määristä..." Muutos olisi tarkoituksenmukainen, koska näin yksityiskohtaisesti ei ole säädetty vähennystavasta muuallakaan lainsäädännössä. Pykälän sanamuodon muuttaminen antaisi paliskunnille mahdollisuuden päättää paliskunnan toimintaan parhaiten sopivasta suosituksesta. Vastaavat muutokset tulee tehdä myös lain perustelutekstiin.

23 kiintiöjärjestelmää soveltavaa paliskuntaa (Akanlahden, Alakylän, Hossa-Irnin, Iko-sen, Kallioluoman, Kolarin, Kollajan, Kuukkaan, Lohijärven, Näljängän, Oijärven, Oivangin, Orajärven, Palojärven, Pintamon, Poikajärven, Posion Livon, Pudasjärven livon, Pudasjärven, Pyhä-Kallion, Taivalkosken, Timisjärven, Tolvan paliskunnat) ehdottaa, että säännökseen täydennetään: "prosenttiperusteinen tai muu vastaavanlainen suositus...".

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus esittää harkittavaksi, voisiko teurastusta koskeva suositus olla pelkkä suositus, ilman sen teknistä määrittelyä eli teurastusprosenttia. Jos paliskunta ei ole ylittänyt tai ei ole vaarassa ylittää suurinta sallittua poromäärää, voisi säännös olla esitettyä sallivampi, jolloin paliskunta voisi itse määrittää suosituksen sisällön. Tämä mahdollistaisi kiintiöjärjestelmän ja muiden teurastussuunnitelmamallien käytön niissä paliskunnissa, jotka katsovat kyseisen järjestelmän olevan paras tapa säädellä paliskuntansa poromäärää.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että teurastussuunnitelmakokonaisuuden selkeyttämiseksi tulisi teurastussuunnitelman olla aina velvoittava. Mikäli paliskunta on ns. aliluvussa, teurastussuunnitelma voitaisiin tehdä siinä tapauksessa ns. nollasuunnitelmaksi, eli teurastusprosentti olisi 0. Tällöin olisi tärkeää, ettei ns. nollasuunnitelman toimeenpanon aikana voisi kertyä hyvityksiä. Hyvitysten osalta on huomattavaa, että jos mennään ns. nollasuunnitelmalla lähemmäs suurinta sallittua poromäärää, niin hyvityksiä voisi kertyä satoja jollei jopa tuhansia, jolloin paliskunnan suurin sallittu poromäärä olisi periaatteessa täynnä. Ns. nollasuunnitelman aikana teurastetut porot vähentäisivät rästejä.

Poromäärän vähentämistä koskeva paliskunnan päätöksenteko

Paliskuntain yhdistys ja **Kemin-Sompion paliskunta** esittävät, että 22 §:n 2 momentista poistetaan lause: "Osakkaan poromäärään ei tällöin lueta 22 a §:n 2 momentissa tarkoitettuja vähentämättä jätettyjä poroja". Asiaa koskeva perusteluteksti on virheellinen, ja todellisuudessa osakas voisi saada rästiporojen ansiosta pienemmän vähennyksen. Jos osakkaalla on esim. 100 eloporoa ja 10 rästiä ja teurastusvelvoite on 20 %, osakkaan tulisi nykyisen mallin mukaan teurastaa ensin 10 poroa, ja sen jälkeen 20 poroa. Uuden mallin mukaan osakkaan tulisi teurastaa ensin 10 poroa ja sen jälkeen 18 poroa $((100-10) \times 20 \%)$. Tässä ei myöskään huomioida millään tavalla rästiporojen tuottoa eli syntyneitä vasoja. Se korostaa vielä hyötyä, jonka rästejä omaava saa lakiluonnoksessa esitetyllä laskentatavalla.

Myös **Poikajärven paliskunta** ja **Sallan paliskunta** katsovat, että em. lause merkitsisi nykytilaan muutosta, joka vääristäisi tilannetta (ehdotus ei ota huomioon, että rästiporot vasovat ja poromäärä sitä kautta lisääntyy).

Hirvasniemen paliskunta lausuu, että vähentämättä jääneet porot tulee jatkossakin aina ottaa huomioon seuraavan vuoden teurasmäärää laskettaessa.

WWF Suomi katsoo, että ylilaidunnuksen ehkäisemisen näkökulmasta on tärkeää, että poronhoitolakiin esitetään muutoksia, joilla pyritään selkiyttämään porojen määrää koskevaa sääntelyä ja lisäämään sen vaikuttavuutta.

MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** pitävät hyvänä, että paliskunnan osalta porojen vähentäminen on kirjoitettu selkeästi velvoittavaan muotoon, ja näitä päätöksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

Yksityishenkilö (poronhoitaja) lausuu, että varsinkin rästiperusteisessa toimintamallissa paliskunnan hallinnolla, erityisesti poroisännällä, on liian suuri valta rästien ja hyvitysten määrittämisessä. Tätä valtaa ei aina käytetä tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti, mikä voi lakimuutoksen myötä aiheuttaa epäoikeudenmukaisesti kohdentuvia seuraamuksia poronomistajille. Järkevämpää olisikin korostaa entisestään koko paliskunnan rankaisemista yliluvusta.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia pitää erityisen ongelmallisena pienten siidojen kannalta sitä, että teurastusvelvoite kohdistuu tasaprosenttisesti kaikkiin poronomistajiin siidan poromäärästä riippumatta. Teurasprosenttien tulisi olla siidakohtaisia ja kasvaa porrastusti eloporoluvun mukaan. Näin ollen kaikilla siidan poronhoitajilla olisi tasapuolinen mahdollisuus elinkeinolliseen kehittymiseen. Laissa tulisi myös huomioida ns. katovuosien (esim. lumi-jääkerrokset, tulvat, lämpötilavaihtelut) edellyttämät joustot, esim. mahdollistamalla päätöksenteon lykkääminen enintään kahdella vuodella.

Lapin aluehallintovirasto pitää tarpeellisena, että porojen vähentämisen sääntelyä selkeytetään poronomistajakohtaisesti ja paliskunnan päätösten täytäntöönpano turvataan. Tämän voi odottaa osaltaan vähentävän paliskuntien sisäisiä ristiriitoja. Paliskuntien sisällä esiintyy eroja osakkaiden vasatuotossa johtuen alueellisista olosuhteista tai erilaisista hoitotavoista. Niiden osalta asia jää paliskunnassa ratkaistavaksi laidunalueiden oikeudenmukaisella jakamisella.

Luonnonvarakeskus katsoo, että ehdotuksessa on monella tavalla selkeytetty ja täsmennetty teurastussuunnitelmien laatimiskäytäntöä sekä porojen vähentämiseen liittyviä menettelytapoja. Erityisesti paliskuntaa ja paliskunnan osakkaita koskevia suosituksia ja velvoitteita on täsmennetty, selkeytetty ja eriytetty. Tämä tuo Luken näkemyksen mukaan selvästi noudatettavat toimitatavat ja velvoitteet niin paliskunnille kuin myös sen osakkaille erityisesti silloin, kun poroja joudutaan vähentämään ns. pakkovähennystilanteessa.

Lakiesityksessä on päädytty esittämään teurastussuunnitelman laatimisessa porojen teurastamiseksi ja vähentämiseksi prosenttivähennykseen perustuvaa toteuttamistapaa täydennettynä määrätyillä poikkeusmenettelyillä. Tämä vähennys, joka perustuu edellisen vuoden eloporoihin tai kuluvan poronhoitovuoden aikana erotuksissa käsiteltyjen porojen kokonaismäärään (raavaat eli yli 1,5- vuotiaat + vasat yhdessä), suosii poronomistajia, joilla on korkea vasatuotto, sillä he pystyvät toteuttamaan porojensa prosenttivähennyksen teurastamalla pääosin vasa- ja vähemmän raavaita siitosporoja, mikä lisää vähitellen heidän eloporojensa määrää suhteessa heikompaan vasatuottoon edustaviin poronomistajiin. Tästä syystä Luonnonvarakeskus pitäisi erittäin tärkeänä, että prosenttiperusteisissa teurastussuunnitelmissa porojen vähennys edellyttäisi toteutettavan paliskunnan sisällä siten, että sen on tasapuolinen myös niille osakkaille, joiden vasatuotto on pienempi kuin muilla alueilla porojaan laiduntavien osakkaisen esim. siitä syystä, että he hoitavat porojaan talvella luonnonlaitumilla ilman porojen lisäruokintaa tai siitä syystä, että heidän porokarjoihinsa kohdistuu suurempi petoeläinten alueellinen saalistus.

Saamelaispaliskunnat ry esittää ensisijaisen vähentämisperiaatteen mukaisista eli muiden kuin paliskunnan osakkaiden omistamien porojen määrään kohdistuvasta vähennyksestä, että ensin tulisi viedä porot pois paliskunnan alueelta ja vasta toissijaisesti teurastaa ne. Keskeisen periaatteen, jonka mukaan poroja vähennetään niiden määrän mukaisessa suhteessa, rinnalle vaihtoehtoiseksi vähentämismalliksi olisi syytä ottaa mahdollisuus määritellä sekä pääomalle että vasatuotannolle oma teurastusprosentti. Tämä ottaisi huomioon paremmin erilaiset olosuhteet. Esimerkiksi paliskuntien sisällä vaihtelevista olosuhde-eroista ja petotilanteesta johtuen tasapäistävä teurastusprosentti voi johtaa tilanteeseen, jossa pääomaa joudutaan käyttämään teurastusvelvoitteen täyttämiseksi, jotta rästejä ei kerry ja teurastuksen laiminlyöntimaksua ei määrätä. Paliskunta siis päättäisi, kumman vähentämisperiaatteen mukaisesti poroja teurastetaan.

WWF Suomi ja BirdLife Suomi pitävät hyvänä ehdotusta muuttaa 22 §:n 3 momenttia siten, että sen sijaan, että paliskunta voisi päättää porojen vähentämisestä, sen tulisi tehdä niin, mikäli poromäärän ylittyminen olisi todennäköistä ilman paliskunnan toimenpiteitä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus katsoo, että ennakoiva pakkoteurastus tulisi määritellä tai antaa tällaiselle tilanteelle reunaehdot tai kuvata esimerkillä tällainen tilanne. Vasatuoton takia paliskunta on käytännössä aina ennakoivassa pakkoteurastustilanteessa eli riippumatta siitä, onko kyseessä suositus vai pakollinen vähentäminen paliskunta menee vasatuoton takia aina ylilukuun, mikäli päätöstä ei noudateta. Jos suositukseen perustuva toteutunut teurastusmäärä osoittautuu keväällä liian pieneksi, tulee tällöin kyseeseen ennakoiva pakkoteurastus? Tällöin käytettäisiin vähennysten perusteena ainoastaan kuluvan vuoden poromääriä (22 §:n 5 mom.).

Kiintiöjärjestelmistä poromäärien hallinnassa

Paliskuntain yhdistys ilmoittaa, että se on jo työryhmätyön aikana ehdottanut kiintiöjärjestelmää yhtenä vaihtoehtona porojen vähentämisessä. Järjestelmien osalta tulisi luoda lain ja asetuksen tasolla säädetyt yhtenäiset reunaehdot. Lain 22 a §:ssä voisi olla säännös kiintiöiden tarkastamisesta 5 vuoden välein ja tyhjänä olleiden kiintiöiden palautumisesta paliskunnalle, jolloin paliskunta päättäisi niiden jakoperusteista. Poronomistajalla tulisi olla mahdollisuus pitää enintään 3 prosenttia omasta kiintiöstään tyhjänä. Vuonna 2009 noin 31 prosenttia paliskunnista sovelsi kiintiöjärjestelmiä, jotka ovat voineet olla käytössä jopa 20–30 vuotta. Järjestelmät perustuvat sopimukseen, ja osakkaiden kiintiöt ovat muodostuneet ajan saatossa samalla lailla

kauppatavaraksi kuin porot. Mikäli paliskunnissa käytössä olevat kiintiöt menettäisivät yhtäkkiä merkityksensä, elinkeinon tehty investoinnit kiintiöiden osalta menevät hukkaan.

23 kiintiöjärjestelmää soveltavaa paliskuntaa (Akanlahden, Alakylän, Hossa-Irnin, Iko-sen, Kallioluoman, Kolarin, Kollajan, Kuukkaan, Lohijärven, Näljängän, Oijärven, Oivan-gin, Orajärven, Palojärven, Pintamon, Poikajärven, Posion Livon, Pudasjärven livon, Pu-dasjärven, Pyhä-Kallion, Taivalkosken, Timisjärven, Tolvan paliskunnat) katsovat, että lakiehdotus, erityisesti 21a § estää nykyisen kiintiöjärjestelmän, joka on vakiintunut osa käytän-nön poronhoitoa erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella. Paliskuntain yhdistykselle olisi annet-tava tehtäväksi valmistella kiintiöjärjestelmästä ja sen käytöstä sekä siihen liittyvistä säännöistä tarkempi selvitys, jonka pohjalta lainvalmistelua voitaisiin jatkaa tavalla, joka huomioi kiintiöjär-jestelmään liittyvät muutostarpeet paliskunnissa. Mikäli kiintiöjärjestelmästä jouduttaisiin tule-van lainmuutoksen vuoksi luopumaan, tulisi tätä luopumista varten säätää 10 vuoden siirtymä-aika erillisellä siirtymäsäännöksellä. Yllättävä ja äkkinäinen kiintiöjärjestelmästä luopuminen johtaisi näissä paliskunnissa katastrofiin ja mittaviin henkilökohtaisiin taloudellisiin menetyksiin. Kiintiöillä on oma rahallinen arvonsa, joka vaihtelee poronhoitoalueella 100 eurosta 1000 eu-roon per poro. Niissä paliskunnissa, joissa kiintiöjärjestelmissä on käytössä, nuoret aloittelevat poronhoitajat ovat joutuneet investoimaan tuhansia tai kymmeniä tuhansia euroja elinkeinotoi-mintansa aloittamiseksi. Kiintiöjärjestelmästä luopuminen tekisi nämä investoinnit turhiksi ja niihin investoineet menettäisivät rahansa. Ne paliskunnat, joissa kiintiöjärjestelmä on käytössä, ovat vuosikymmenten kokemukseen perustuen havainneet sen hyväksi ja toimivaksi. Hallinto-oikeudet yleisesti hyväksyneet kiintiöjärjestelmän käytön tasapuolisena ja paliskunnan osak-kaita yhdenvertaisesti kohtelevana. Toisin kuin lakiluonnoksen perusteluissa annetaan ymmär-tää, niin saamelaisalueen paliskunnat eivät vastusta kiintiöjärjestelmän käyttöä muulla poron-hoitoalueella, vaan kannustavat vapaavalintaisuuteen.

Kemin-Sompion paliskunta pitää tärkeänä, ettei kiintiöjärjestelmän käyttöä paliskunnissa lain-säädännöllä kategorisesti estettäisi, vaan paliskunnalle tulisi antaa ratkaiseva valta toteuttaa poroluvun sääntely oikeudenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Monissa paliskunnissa kiintiöi-den käyttö on perusteltua nykyisessä alati pahenevassa petotilanteessa, minkä lisäksi se on voinut rauhoittaa paliskunnan sisäisiä kiistoja.

Yksityishenkilö (poronhoitaja) lausuu, että kiintiöjärjestelmissä on rästiperusteisia järjestel-miä selvästi vähemmän ongelmia, jotka johtuvat paliskunnan hallituksen ja poroisännän liian suuresta valta-asemasta ja epätasapuolisesta toiminnasta. Porolukujen hallinnan lisäämiseksi rästijärjestelmäisiä paliskuntia tulisi pakottaa kiintiöjärjestelmään, ja ulkopuolisen tahon suoritta-maa paliskuntien toiminnan valvontaa tulisi lisätä.

Hallinnollista seuraamusmaksua koskevat ehdotukset

Oikeusministeriö lausuu, että laiminlyöntimaksun kiinteä määrä on hyvä ratkaisu sääntelyn tarkkarajaisuuden ja soveltamiseen liittyvän ennakoitavuuden näkökulmasta. Seuraamusmak-suja koskevan sääntelyn tulee lähtökohtaisesti mahdollistaa perittävän määrän kohtuullistami-nen tai perimättä jättäminen rikkomuksen vähäisyyden vuoksi tai jos menettelyä olisi pidettävä muusta syystä kohtuuttomana. Tämä on huomioitu ehdotetun 52 a §:n 2 momentissa. Esitys-luonnoksessa on asianmukaisesti arvioitu vuosittain määrättävien seuraamusmaksujen määrää ja vaikutusta Oikeusrekisterikeskukselle.

Paliskuntain yhdistys ilmoittaa esittäneensä työryhmävaiheessa, että sanktiomaksua ei tule määrätä ensimmäisenä vuonna, vaan vasta toisena vuotena. Lausunnossaan se toteaa, että ehdotetussa seuraamusmaksusäännöksessä olevat teon vähäisyyttä ja tilanteeseen liittyvää kohtuullisuutta koskevat poikkeusperusteet ja 3 prosentin ylityksen raja ovat perusteltuja. Mai-nittu raja voi kuitenkin aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita pienempien porokarjojen osalta. Poron-omistajista noin 3 400 omistaa alle 80 eloporoa, 2 poroa, ja reilu 2 900 omistaa alle 30 elo-poroa, mistä määrästä 3 prosenttia on 1 poro. Paliskuntain yhdistys katsoo, että tämän vuoksi

sakkoa asetettaessa on erityisen tärkeää tarkastella osoittaako ylitys piittaamattomuutta tai onko teko vähäinen poronomistajan poromäärään nähden.

Kemin-Sompion paliskunta pitäisi kohtuullisena, jos maksu määrättäisiin vasta, jos laiminlyönti toistuu kahtena peräkkäisenä vuonna.

Kolarin paliskunta paliskunta yhtyy tältä osin Paliskuntain yhdistyksen lakiesityksestä antamaan lausuntoon. Lisäksi se ilmoittaa pitävänsä maksun määrää poroa kohden kohtuuttoman korkeana ottaen huomioon porotalouden huonosta tuottavuudesta johtuva heikko tulotaso ja ylipäänsäkin huono taloudellinen asema ja verrattuna yksityisille henkilöille säädettyihin uhkasakkoihin tai tahallisuudesta rikoksesta tuomioistuinkäytännössä tuomittuihin sakkorangaistuksiin. Poronomistajan mahdollisuudet vaikuttaa teurasvelvoitteensa toteuttamiseen ovat usein rajalliset, eikä laiminlyönti osoita piittaamattomuutta. Poronhoito on erittäin riippuvainen pohjoisen Suomen muuttuvasta luonnosta ja vuosittain voimakkaastikin vaihtelevista sää- ja maasto-olosuhteista sekä vuosittain hyvinkin suuresti ja yllättäen vaihtelevista poronlihan ja porotuotteiden markkinatilanteista.

Koltien kyläkokous lausuu, että seuraamusmaksun määrä 450 euroa on kohtuuttoman korkea.

Poikajärven paliskunta katsoo, että maksun pitäisi olla ehdotettua suurempi, sillä poron ostohinta on korkeampi kuin kyseinen maksu useimmissa paliskunnissa, 500–1500 euroa. Vaihtoehtoisesti tulisi pitää rästit voimassa, kunnes ne on vähennetty. Mikäli paliskunta ei käytä mahdollisuutta pakkoteurastaa rästejä, voidaan karjaa lisätä karjaa sakkomaksun kautta, koska rästi vanhenee viiden vuoden jälkeen. Karjaa kasvattaa tällöin kasvattaa edullisemmin kuin markkinahintaan.

Saamelaispaliskunnat ry (pois lukien Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat) esittävät ensisijaisesti, että teurastuksen laiminlyöntimaksun sijaan paliskunnan osakkaalle voitaisiin määrätä uhkasakko, jos hän ei noudata 22 §:ssä tarkoitettua paliskunnan päätöstä. Toissijaisesti esitetään, että teurastuksen laiminlyöntimaksu olisi kohtuullinen, nyt ehdotetun maksun oikeasuhtaisuus ja tarkoituksenmukaisuus ovat ongelmallisia erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuuden suojaan näkökulmasta. Lisäksi maksun yhteyttä poronhoitolakiesityksen 21 a §:n mukaisen suositusluonteisen ja 22 §:n mukaisen pakollisen porojen vähentämisen välisiin erotteluihin on laakiehdotuksessa avattu puutteellisesti, eikä vastaavaa maksua ole muissa kansallisissa alkutuotantoelinkeinoissa. Maksun määräämiseen liittyvä harkintavalta on jätetty epäselväksi, mikä voi johtaa epätasa-arvoiseen kohteluun. Esimerkiksi poikkeukselliset luonnonolosuhteet tai tuotanto-olosuhteet eivät välttämättä vaikuta maksun määräämiseen, eikä maksu ota huomioon poronhoitajien taloudellista asemaa tai erityisryhmien, kuten nuorten, aloittelevien poronhoitajien tai saamelaisten, tilannetta. Tämä voi epäsuotuisasti vaikuttaa esimerkiksi perustuslain 17.3 §:n mukaiseen saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan, johon poronhoito kuuluu olennaisena osana. Sen sijaan osakkaalle määrättävä uhkasakko voisi olla merkittävä, jos osakas ei hoida pois rästejään.

MTK pitää teurastuksen laiminlyöntimaksua koskevaa uudistusta erittäin hyvänä toivoen, että tämä tehostaa lain ja paliskunnan päätösten noudattamista. MTK kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että maksun suuruus on pienentynyt merkittävästi siitä, mitä sen alun perin oli tarkoitus olla. Epäselväksi jää, olisiko suurempi maksu kuitenkin vaikuttavuudeltaan paremmin lain ja paliskunnan päätösten noudattamiseen ohjaava. Teurastuksen laiminlyöntimaksun muuttaminen vaatii lainmuutoksen, joten tämäkin huomioiden tulisi pohtia, onko maksun suuruus lähtökohtaisesti riittävä. Myös **MTK Pohjois-Suomi** tuo esiin mainittuja näkemyksiä katsoen, että laiminlyöntimaksun vanhentumisaikaa tulisi pidentää viiteen vuoteen.

WWF Suomi katsoo, että hallinnollista seuraamusmaksua koskevalla säännöksellä olisi tärkeä porojen vähentämisvelvollisuuden noudattamista vahvistava vaikutus.

BirdLife Suomi lausuu, että seuraamusmaksu on perusteltu keino varmistaa, että poromääriä noudatetaan.

Saamelainen ilmastoneuvosto katsoo, että esityksessä pitäisi rangaistusten sijaan valita seuraava vaihtoehtoinen ratkaisumalli: Jos paliskunta kolmena peräkkäisenä vuotena ylittäisi suurimman sallitun eloporoluvun, aloitettaisiin selvitysmenettely asian ratkaisemiseksi. Selvitysmenettelyssä asetettaisiin arviolautakunta, johon kuuluvat saamelaisten kotiseutualueella paliskunnan siitojen edustus sekä poroisäntäedustus, Metsähallituksen, tiedeyhteisön (Luke, Syke, tiedepaneelit) ja Lapin ELY-keskuksen edustus. Lautakunta selvittäisi syyt poroluvun ylittymiseen, arvioisi laidunten kantokykyä ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä esittäisi toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi.

Luonnonvarakeskus katsoo, että teurastusvelvoitteen noudattamatta jättämisestä paliskunnan osakkaalle asetettavat taloudelliset sanktiot ehkäisevät tehokkaasti osakkaiden tahallisia laiminlyöntejä teurastussuunnitelman noudattamisessa.

Saamelaispaliskunnat ry (pois lukien Kaldoavien ja Paistunturin paliskunnat) lausuu, että Ruokaviraston teurastuksen laiminlyöntimaksua koskevasta päätöksestä puuttuu valitusmahdollisuus. Valituksen vuoksi Ruokaviraston päätöstä ei saa panna toimeen, jotta tilanne ei muutu kohtuuttomaksi osakkaalle. Lisäksi ennen päätöksen tekemistä Ruokaviraston tulee kuulla paliskunnan osakasta. Lausunnon mukaan teurastuksen laiminlyöntimaksun tulkinnan ja toimeenpanon epäselvyyttä lisäävät sitä koskevat erilaiset määräajat kaksi, kolme ja viisi vuotta, kolmen prosentin sääntö sekä hyvitysten ja rästien kertyminen tai kertymättä jääminen (vrt. suositusluonteinen / velvoittava teurastussuunnitelma).

Oikeusrekisterikeskus katsoo, että luonnoksessa on otettu pääasiassa hyvin huomioon täytäntöönpanomenettelyn kannalta keskeiset asiat. Se kuitenkin pitäisi perusteltuna, että poronhoitolaissa on samantapainen säännös teurastuksen laiminlyöntimaksujen muutoksenhausta kuin useissa muissa laeissa, esim. "Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019)."

Porojen vähentämisen toimeenpanoa koskevat ehdotukset

Luonnonvarakeskus näkee erittäin tärkeäksi, että paliskunnan laatiman ja vahvistaman teurastussuunnitelman noudattamisesta asetetaan selkeä velvoite paliskunnan osakkaille ja velvoitteen noudattamista seurataan kunkin poronhoitajan osalta. Lausunnon katsotaan, että selkeyttä toimintatapoihin tuo se, että tilanteissa, joissa paliskunnan osakkaan poroja joudutaan vähentämään pakkokeinoin, vastuu vähennysten toimeenpanosta siirtyy poroisännältä paliskunnalle ja paliskunta voi tarvittaessa saada näiden vähennysten suorittamiseen virka-apua.

MTK, Maanomistajain liitto ja Suomen yhteismetsät ry katsovat, että muotoilu paliskunnan osakkaan vastuusta on liian väljä. MTK:n lausunnon mukaan ensimmäinen lause tulisi muuttaa muotoon: Paliskunnan osakkaan on vähennettävä porojensa määrää 22 §:ssä tarkoitetun paliskunnan päätöksen mukaisesti. Samassa pykälässä viitataan myöhemmin paliskunnan osakkaan velvollisuuteen vähentää porot, joten siltäkin osin alun täsmällisempi muotoilu olisi johdonmukaisempi.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry katsoo, että 22 §:ssä ja 22 a §:ssä säädetyn porojen vähentämistä koskevan velvollisuuden tulee selkeästi koskea myös paliskunnan osakasta, mikä helpottaa paliskunnan toimintaa ja ongelmiin puuttumista maanomistajan näkökulmasta.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lausuu, että rästien viiden vuoden voimassaoloaikaa olisi hyvä tarkentaa. Vuonna 2027 kertyneet rästit ovat voimassa vuoteen 2032 saakka ja vuonna 2028 kertyneet vuoteen 2033 saakka, mikäli niitä ei vähennetä. Rästit eivät nollaudu joka viides vuosi koko paliskunnassa. Rästien kirjanpito voi osoittautua haasteelliseksi, joten olisi tärkeää, että Ruokavirasto loisi Excel-pohjaisen seuranta-aulukon rästien seuraamiseksi.

MTK ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että 22 a §:ssä paliskunnalle jätetty harkinnanvara liittyen vähennyksen toimeenpanoon sen laiminlyövä osakkaan puolesta vähentää ylilukukontrollin vaikuttavuutta. Tulisi tehdä selkeitä velvoittavia päätöksiä.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry katsoo, että esitysluonnoksessa on hyvin korostettu paliskuntien toimintaa velvoittavina mm. porojen vähentämisestä silloin, kun eloporomäärä ylittyy yli 3 prosentilla.

Poliisihallituksen lausunnon mukaan ehdotetut poliisin virka-apua koskevat pykälät selkeyttävät toimivaltasäännöksiä. Luonnoksessa esitettyjen kirjausten ei nähdä aiheuttavan merkittäviä muutoksia poliisin toimintaan.

Saamelaispaliskunnat ry (lukuun ottamatta Kaldoaivin ja Paistunturin paliskuntia) ehdottaa ns. rästiporojen vähentämisvelvollisuuden lyhentämistä ehdotetusta viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Sama pätee hyvityksiin. Tämä helpottaisi paliskunnan hallintoa. Lisäksi virheen mahdollisuus pieneneisi.

Kemi-Sompion paliskunta lausuu, että rästien vanheneminen viidessä vuodessa voi ääritapauksissa olla ongelmallista ja aiheuttaa paljon ylimääräistä laskenta- ja seurantatyötä paliskunnissa, jos rästejä joudutaan jatkuvasti laskemaan ja seuraamaan sillä periaatteella, että minä vuonna ne ovat syntyneet. Selkeintä olisi, että rästit pysyvät aina voimassa, koska niistä kuitenkin joka vuosi osakasta muistutetaan siinä kokouksessa, kun teurastuksen toteuma vahvistetaan. Tällöin vähennysvelvoitteen laskenta ja seuranta olisivat huomattavasti yksinkertaisempia, eikä kukaan voisi ääritapauksissa hyötyä vakavasta teurastusvelvoitteen laiminlyönnistä.

Hirvasniemen paliskunta lausuu, ettei rästeille tule asettaa mitään vanhenemispäivämäärää. Rästien pitäminen laskussa jokaiselta vuodelta erikseen aiheuttaa turhaa työtä paliskunnassa.

Sallan paliskunta katsoo, etteivät rästit voi kuittautua muuten kuin noudattamalla teurasvelvoitetta ja vähentämällä poroja ja että viiden vuoden vanhentumisaika kuulostaa perusteettomalta. Edellisen vuoden rästit tulisi hoitaa ensin pois ennen kuin yhtään poroa jätetään seuraavan syksyn erotuksesta eloon.

Muonion paliskunta lausuu, että rästit tulisi voida kirjata ajantasaisina ilman, että niitä erotellaan syntymävuoden mukaisesti. Rästien vanheneminen on täysin tarpeetonta. Vuosittainen kirjaaminen rästeistä aiheuttaa ylimääräistä työtä niin paliskunnan kirjanpidolle kuin myös valvoville elimille. Vuosittain vähennysten kirjaamisen yhteydessä nähdään edellisen poronhoitovuoden rästit, joiden perusteella mahdolliset sakot voidaan määritellä ilman takautuvaa erillistä kirjanpitoa kunkin vuoden rästeistä. Kun rästit kasaantuvat jatkuvasti, rästien poistamiselle vanhemmasta päästä ei ole perusteita, vaan osakas voi vähentää niitä jatkuvasta ja katoamattomasta rästistään.

Muut poronhoitolain muuttamista koskevat ehdotukset

Yleisiä näkemyksiä

Lapin aluehallintovirasto pitää paliskuntien hallinnossa noudatettavien eräiden menettelyjen nykyaikaistamista hyvänä.

MTK:n lausunnon mukaan paliskunnan toimintaa selkeyttävät sekä helpottavat muutokset ja lisäykset pykäliin 10, 14, 15, 16a ja 19a nähdään hyvinä. **MTK Pohjois-Suomi** ja **Metsänhoitoyhdistys Koillismaa** lausuvat pitävänsä hyvinä 14, 15 ja 16 a §:n muutoksia.

Lain uusi tavoitesäännös

Oikeusministeriön käsityksen mukaan poronhoitolakiin esitetty uusi tarkoitussäännös on samansuuntainen saamelaiskäräjälain uudistuksen kanssa, ja pidemmällekin menevä erityissääntely saamelaisten oikeuksien turvaamisesta juuri poronhoidon kontekstissa olisi mahdollista. Erityisesti mikäli saamelaiskäräjälain uudistus tulee voimaan ennen poronhoitolakia koskevan esityksen antamista, saamelaiskäräjälain uusien säännösten ja ehdotetun tarkoitussäännöksen suhdetta olisi hyvä käsitellä esityksen perusteluissa.

WWF Suomi pitää lain tulkinnan tukemisen näkökulmasta ehdotettua 1 a §:ää ja ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys sisällyttämistä siihen erittäin tarpeellisenä ja kannatettavana.

BirdLife Suomi kannattaa säännöstä.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia on katsonut, että lakiin tulisi sisällyttää konkreettisia keinoja, joilla tuetaan saamen kielen, kulttuurin ja siidajärjestelmän jatkuvuutta poronhoidossa. Tämä voisi sisältää esim. tukea siidoille, kulttuuriperusteisten poronhoitosuunnitelmien ja kieliperusteisten koulutusten rahoitukselle.

Yksityishenkilö pitää pienenä parannuksena sitä, että poronhoitolakiin on ehdotettu lisättäväksi tavoitesäännös eli tarkoitukspykälä (1 a §), jossa on perustuslain 17.3 §:ää mukaileva merkintä saamelaisten oikeudellisen aseman huomioimisesta. Se ei kuitenkaan ole yksin riittävä turvaamaan kokonaisvaltaisesti poronhoitolaissa saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana. Olisi myös tarpeen tuoda esille, että tavoitesäännökset eivät ole lainkirjoittajan oppaan mukaan velvoittavia ja saattavat siitä syystä hämärtää käsitystä lain merkityksestä.

Paliskunnan kokousten koolle kutsuminen

Paliskuntain yhdistys katsoo, että muutos on hyvä ja tarpeellinen, mutta lainsäädännössä tulisi vielä mahdollistaa paliskunnille kokouskutsun ilmoittaminen sanomalehdessä sähköisen viestin ja kirjeen lisäksi, jos paliskunta näin päättää. Sanomalehdessä ilmoittamisen osalta tulisi soveltaa nykyistä aikarajaa; vähintään seitsemän päivää ennen kokousta. Poronhoitoalueella on paliskuntia, joissa on paljon osakkaita ja sähköisen viestin tai kirjeen lähettäminen kaikille osakkaille olisi kohtuuton työtaakka paliskunnalle.

Myös **Hirvasniemen paliskunta** ja **Poikajärven paliskunta** esittävät em. muutosta. Viimeksi mainittu paliskunta tuo esiin, että kaikille osakkaille ei voida lähettää sähköisiä viestejä, postin kulku on epävarmaa ja että riskinä on, että kokousten laillisuuteen tulisi liittymään turhia epäilyjä.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälään sisällytetään edelleen vaihtoehtona kokouksen ilmoittaminen voimassa olevan lain mukaisesti sanomalehdessä. Lisäksi vaihtoehtona tulisi olla, että kokouskutsu voidaan toimittaa henkilökohtaisesti osakkaille vastaanottotodistusta vastaan.

Kemin-Sompion paliskunta pitää ehdotusta tarpeellisenä, mutta lainsäädännössä tulisi sähköisen viestin lähettämisen osalta selkeyttää, kuinka tulkitaan esimerkiksi paliskunnan osakkaana olevia pieniä lapsia tiedonsaannin osalta. Ei voida olettaa, että kaikille osakkaille on aina mahdollista toimittaa henkilökohtaisesti sähköistä viestiä, vaan tietyissä tilanteissa tulisi riittää vanhemmille tai holhoojalle toimitettu sähköinen kokouskutsu.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lausuu, että huolena on esitetty mm. alaikäisten ja osoitteen muutoksen tehneiden tavoittaminen oikea-aikaisesti. Lasten osalta kutsu tulisi lähettää huoltajalle, joka voi olla myös muu kuin paliskunnan osakas. Esityksessä olisi hyvä tuoda esille toimintatapa alaikäisten lasten osalta. Kokouksen koollekutsumisessa voidaan esittää virheellisyyskiä, jolloin kokouksen päätökset mitätöityisivät virheen takia valitusprosessissa.

Lapin ELY-keskus kannattaa menettelyjen nykyaikaistamista, mutta esittää, että ns. yleistiedoksiannon mukainen lehti-ilmoitus hyväksyttäisiin yksistään tai sähköisen viestin tai kirjeen lisänä, paliskunnan itse niin päätettäessä. Yleistiedoksiannon voitaisiin katsoa kattavan koollekutsumisen edellytykset.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että kokouskutsua koskevan pykälän säännöskohtaisia perusteluja tulisi täydentää alaikäisten paliskunnan osakkaiden osalta siten, että mikäli kokouskutsu päätetään lähettää sähköisesti ja/tai postitse, se lähetetään alaikäisen osakkaan huoltajille, jotka on ilmoitettu paliskunnalle.

Saamelaispaliskunnat ry pohtii, tulisiko lakiin lisätä viittaus yhdistyslain säännöksiin, jotka koskevat etäosallistumismahdollisuuden tarjoamista kokoukseen osallistuville. Onko mahdollisuus osallistua etänä pakko järjestää vai päättääkö siitä esimerkiksi hallitus?

Poroluettelo

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tuo esiin, että poroluettelo on tuen myöntämisen peruste sekä paliskuntien että yksityisten elinkeinonharjoittajien rakennetuissa ja eläinkoh- taisessa tuessa. Lisäksi poroluettelon tiedoilla on merkitystä mm. poronhoitajan työttömyystur- vaan. Hallituksen esitykseen tulisi kirjata selkeästi, missä tilanteessa poroluetteloa tulee muut- taan eli mikä on puuttumiskynnys. Asiassa ei tulisi olla harkinnanvaraa. Lisäksi esityksessä tulisi korostaa, että muutettuun poroluetteloon tehtäisiin pakollinen hyväksymispäivää koskeva mer- kintä, esimerkiksi seuraavasti: ”tämä xx vahvistettu poroluettelo korvaa xx vahvistetun poroluet- telon”.

Äänileikkuria koskeva säännös

Yksityishenkilö (poronhoitaja) lausuu, että äänileikkurin rajan korottaminen 5 prosentista 15 prosenttiin paliskunnan päätöksenteossa on täysin väärä suunta, sillä se on omiaan lisäämään harvojen valtaa. Äänivaltaa tulisi päin vastoin rajoittaa suurimmilta poronomistajilta, jotta turvat- taiisiin porotalouden jatkuvuus. Leikkurin keventäminen kannustaisi edelleen lisäämään poro- määrä, koska valta korostuu sitä enemmän, mitä enemmän osakkaalla on poroja. Uudistus myös lisäisi paliskuntien sisäisiä ristiriitoja ja epäoikeudenmukaisuuksia. Äänestys-oikeus tulisi rajata 16/18 ikävuoteen ja määritellä selkeästi.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia on esittänyt, että paliskunnissa voimassa oleva äänestyskäytäntö tarkoittaa käytännössä sitä, että suurimpien poromäärien siidat päättä- vät paliskunnan kokouksissa keskeisistä asioista. Nämä poromäärältään suuret siidat eivät vält- tämättä päätöksenteossaan nojautu perinteisiin saamelaisiin sopimisen ja yhteistoiminnan käy- täntöihin. Laki tulisi muuttaa siten, että paliskunnan kokouksessa kullakin poronomistajalla on yksi ääni poromäärästä riippumatta.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälässä säädettäisiin myös alaikäisten osakkaiden lukuporoilla äänestämiseen liittyvästä käytännöstä. Tämä olisi tärkeää valtakirjakäytännön va- kiinnuttamiseksi heidän osaltaan sekä mahdollisissa riitaisissa huoltajuustilanteissa. Jatkotyös- tämisen yhteydessä olisi hyvä lisäksi pohtia, onko alaikäisellä osakkaalla esimerkiksi 16-vuoti- aana mahdollisuus käyttää puheoikeutta paliskunnan kokouksessa.

Porojen kauppaa tai lahjoitusta koskevat säännökset

Saamelaispaliskunnat ry pitää ongelmana, että 10 §:ssä ei mainita, saako poroja tuoda palis- kuntaan, joka on ylittänyt suurimman sallitun poromäärän.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että 10 §:ssä tulee mainita, että elävänä myytävät porot tu- lee ilmoittaa lähettävän paliskunnan poroisännälle, jotta ne tulevat merkityiksi lähtevän palis-

kunnan poroluetteloon. Epäselvää on, että jos porot ilman tuontilupaa tuodaan jonkun paliskunnan alueelle, minkä paliskunnan poroluetteloon ne kirjataan. Pykälää tulisi myös muuttaa siten, että toiseen paliskuntaan vietävillä teurailla tulisi olla tuontilupa ja siten seuranta.

MTK pitää hyvänä kieltoa myydä tai lahjoittaa poroja tilanteessa, jossa vähentämättä olevien porojen määrä on yli 3 prosenttia eloporojen kokonaismäärästä. MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** kuitenkin katsovat, että 43 §:ssä tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös muut mahdolliset porokarjan luovutustavat ("tai muuten luovuttaa").

Paliskunnan kokouksen tekemien hallintopäätösten tiedoksianto

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kannattaa velvoittavien päätöksen tiedoksianton osalta ehdotettuja säännöksiä. Se kuitenkin kaipaa tarkennusta siihen, mitä tarkoitetaan esityksessä mainitulla, osakkaiden tiedonsaannin kannalta ratkaisevalla ajankohdalla, jona kokouspöytäkirja on tarkastettu.

Saamelaispaliskunnat ry pitää ehdotettua tiedoksiantomallia sekavana ensinnäkin sen osalta, mitä mainituilla erilaisilla päätöksillä tarkoitetaan. Niistä olisi hyvä antaa esimerkkejä. Toiseksi ehdotettu tiedoksiantomalli työllistää paliskuntien poroisäntiä ja hallintoa kohtuuttomasti erityisesti isommissa paliskunnissa. Osakkaalla tulisi olla velvollisuus selvittää häntä koskevat velvoittavat päätökset. Tällaiset päätökset voitaisiin antaa tiedoksi pyydettyäessä. Lausunnon mukaan tulisi harkita erilaisia tapoja antaa velvoittavia päätöksiä tiedoksi. Esimerkiksi päätös teurastussuunnitelmasta voitaisiin lukea ensimmäisen erotuksen yhteydessä tiedoksi tai laittaa nähtäville erotusaidalle. Poroisännälle tulee kohtuuton vastuu tiedottaa päätöksestä esimerkiksi teurastussuunnitelman osalta, koska jos osakas ei saa tiedoksi velvoittavaa päätöstä, ei hänen tarvitse noudattaa teurastussuunnitelmaa, minkä johdosta ei tule rästejä. Lisäksi tiedoksiantosta tulee kohtuuton tilanteessa, jossa esimerkiksi toinen vanhemmista osallistuu kokoukseen mutta toinen taas ei ja heillä on kymmenen lasta eikä kokoukseen osallistuneella vanhemmalla ole ollut valtakirjaa. Tällöinkin tiedoksianto tulee lähettää joka tapauksessa, vaikka käytännössä kaikki ovat saaneet tiedon. Pykälän perusteluihin tulee lisätä maininta alaikäiselle osakkaalle tiedottamisesta. Tässäkin huomiota kannattaa kiinnittää mahdollisiin riitaisiin huoltajuustilanteisiin.

Oikeusministeriö katsoo, että paliskunnan kokousten päätösten tiedoksiantoa koskeva pykälä on jossain määrin vaikeaselkoinen, ja sen suhde hallintolakiin ja sähköisestä asiointista annettuun lakiin (asiointilaki) jää osin epäselväksi. Mikäli tarkoituksena on poiketa yleislaeista, poikkeuksen tulee olla selkeästi perusteltu ja rajattu. Yleislaista poikkeamiseen tarvitaan aina erityinen, painava syy. Oikeusministeriö katsoo, että tiedoksiantosäätely tulisi sitoa mahdollisimman pitkälti hallintolain ja asiointilain yleissäännöksiin.

Ehdotetun sääntelyn hahmottamista vaikeuttaa se, että hallintopäätösten ja muiden päätösten tiedoksiannosta ehdotetaan säädettävän toisistaan poikkeavasti. Oikeusministeriö katsoo, että tiedoksiantosäätelyn yhdenmukaistaminen olisi lähtökohtaisesti perusteltua ja selkeyttäisi sääntelyä. Jos myös muiden kuin hallintopäätösten tiedoksiantoon on tarkoitus soveltaa hallintolain ja asiointilain säännöksiä, tulee tästä säätää laissa erikseen.

Oikeusministeriö katsoo, että sähköistä tiedoksiantoa koskevat säännökset ja niiden suhde asiointilakiin jäävät epäselviksi. Esitysluonnoksen 16 a §:n 3 momentin ja 14 §:n yhteisvaikutuksesta syntyy vaikutelma sähköisen tiedoksiannon velvoittavuudesta, mutta sääntely jättäisi kuitenkin mahdollisuuden käyttää kirjepostia. Mikäli tarkoituksena on säätää sähköisestä tiedoksiannosta velvoittavasti, tulee ehdotusta arvioida huolellisesti perusoikeuksien, erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä osana vaikutusarviointia että säättämisyjärjestysperusteissa. Tiedoksiannon ajankohdan tulee perustua selkeästi määriteltyn ja todennettavissa olevaan tapahtumaan. Ajankohdan sitominen kokouspöytäkirjan tarkastamiseen aiheuttaisi todennäköisesti epäselviä tulkintatilanteita. Paliskunta on julkisoikeudellinen yhdistys, joka hoitaa muiden tehtävien ohella julkisia hallintotehtäviä. Sen toimintaa ei voida täysin rinnastaa rekisteröidyn

yhdistyksen toimintaan, eikä yhdistyslakia vastaavan sääntelyn soveltaminen ole täysin ongelmattonta. Esimerkiksi yhdistyslain mukainen moitekanne ja kolmen kuukauden määräaika eivät ole suoraan rinnastettavissa paliskunnan päätöksiin, joihin sovelletaan hallintomenettelyä ja joista muutoksenhaku-aika on yksi kuukausi. Nämä seikat puoltavat oikeusministeriön mielestä hallintolain ja asiointilain mukaista tiedoksiantosääntelyä.

Esteellisyttä koskevat säännökset

Oikeusministeriö huomauttaa, että yhdistyslain esteellisyysääntely on huomattavan väljää yleislakina noudatettavan hallintolain esteellisyysääntelyyn nähden. Yleislaista poikkeamiselle tulisi tässäkin yhteydessä esittää painavat perusteet, varsinkin kun ehdotetaan poikettavaksi oikeusturvan kannalta olennaisista esteellisyysäännöksistä. Poikkeaminen hallintolain esteellisyysäännöksistä ei lähtökohtaisesti ole asianmukaista ottaen huomioon paliskunnille osoitetut julkiset hallintotehtävät ja niiden tekemät hallintopäätökset.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan esityksessä tulisi arvioida tilannetta, jossa paliskunta ei voi toimia lain mukaan esteellisyysäännöksestä johtuen.

Valvontaviranomaisen toimivaltuudet

MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** katsovat, että Ruokaviraston mahdollisuus kohdentaa määräyksiä myös paliskunnan osakkaisiin on hyvä asia. Myös teettämisuhan tulisi koskea paliskunnan osakasta koskevia määräyksiä. Myös **Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry** katsoo, että mahdollisuutta kohdentaa määräyksiä paliskunnan osakkaisiin tulisi laajentaa.

WWF Suomi ja **BirdLife Suomi** katsovat, että lain tavoitteita tukevien aineellisten säännösten mukaisten velvoitteiden toteutumisen varmistamiseksi on tärkeää, että Ruokavirastolle annetaan ehdotetun mukaisesti mahdollisuus määrätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä rikokva paliskunta tai paliskunnan osakas täyttämään velvollisuutensa sekä tehostaa paliskuntaan kohdistettua määräystä uhkasakolla tai teettämisuhallalla.

Viranomaisen tiedonsaantioikeudet

MTK ja **MTK Pohjois-Suomi** katsovat, että Ruokaviraston tiedonsaantioikeuksien riittävyyden varmistaminen on tärkeää lain tehokkaan viranomaisvalvonnan kannalta. Ruokavirasto toimii osaltaan paliskuntien tukena näiden tekemien päätösten toteutumisen valvonnassa.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry katsoo, että Ruokaviraston tiedonsaantioikeuksia ei tule 52 §:ssä rajata, vaan laissa tulee huomioida, että oikeudet ovat riittävän laajat.

Oikeusministeriö viittaa paliskunnan velvollisuuteen ilmoittaa vähentämättä olevien porojen vuosittaiset osakaskohtaiset määrät Ruokavirastolle todeten, että jatkovalmistelussa myös Ruokaviraston tiedonsaantioikeutta säännöstä olisi arvioitava tietosuoja-asetuksen liikkumavaran kannalta huomioiden erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan, jossa säädetään edellytyksistä koskien henkilötietojen käsittelyä muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty.

Oikeusrekisterikeskus ei kannata Ruokavirastolle ehdotettua sakkorekisteritietoja koskevaa tiedonsaantioikeutta, jonka tarkoituksena on varmistaa kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattaminen eli se, ettei laiminlyöntimaksua määrätä sille, joka on samasta teosta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa. Lausunnossa viitataan siihen, että sakkorekisteritietojen saamiseen oikeuttavissa säännöksissä tulee määritellä luovutettavat tiedot, mutta esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi se, mihin rikosnimikkeisiin ja -teonkuvauksiin mahdolliseen laiminlyöntimaksuun johtavaa menettelyä verrattaisiin, varsinkin kun ehdotuksen mukaan poronhoitorikkomuksen tunnusmerkistöstä nimenomaisesti poistettaisiin tahallinen porojen vähentäminen tai ilmoittamatta jättäminen tai tahallinen porojen lukumäärän väärin ilmoittaminen. Sak-

korekisteristä saatavien tietojen perusteella teonkuvausten keskinäistä vertailua ei ole mahdollista tehdä. Lausunnossa myös tuodaan esiin, että sakkorekisteristä ei käy ilmi, jos henkilöä vasta epäillään rikoksesta, asia on syyteharkinnassa tai vireillä tuomioistuimessa. Lisäksi lausunnossa viitataan ehdotettuun säännökseen, jonka mukaan laiminlyöntimaksua ei saa määrätä, jos sen poronhoitovuoden viimeisestä päivästä, jona laiminlyönti on päättynyt, on kulunut yli kaksi vuotta. Lausunnon mukaan tietoja sakkorekisteristä ei voitaisi enää luovuttaa tämän ajankohdan jälkeen, mutta kyseessä on tosiseikka, jota tietoja luovutettaessa ei ole mahdollista todentaa.

Kriminalisointisäännökset

MTK:n, MTK Pohjois-Suomen, MTK-Lapin, Maanomistajain liiton, Suomen yhteismetsäry:n ja Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry:n näkemyksen mukaan poronhoitorikkomuksena rangaistavaksi tulisi säätää myös 31 §:n mukainen porojen poistoimittamista koskevan velvollisuuden laiminlyönti sekä 32 §:n mukainen aitaamisvelvollisuuden laiminlyönti

Yksityishenkilön lausunnon mukaan poliisin tulisi voida määrätä esim. 10–15 päiväsakkoa silloin, kun paliskunnan edustaja ei poista poroja poronhoitolain 31 §:ssä tarkoitettulta poroilta suojatulta alueelta maanomistajan tai vahingonkäräjän ilmoituksista huolimatta.

Oikeusministeriö kiinnittää poronhoitorikkomusta koskevan säännöksen osalta huomiota siihen, ettei kysymys vaikuta olevan pelkästään sääntelyn täsmentämisestä vaan myös syyksiluettavuuden asteen alentamisesta nykytilaan verrattuna. Esityksen perusteluja olisi aiheutta täydentää sen osalta, miksi aiemmin vain tahallisia rangaistavien tekojen (porojen ilmoittamatta jättäminen sekä väärin ilmoittaminen) olisi perusteltua olla rangaistavia myös huolimattomuudesta tehtyinä. Voidaan myös kysyä, voitaisiinko siinä tapauksessa, että painavat yhteiskunnalliset syyt vaativat syyksiluettavuuden asteen alentamista, mahdollisesti perustaa rangaistusvastuu törkeään huolimattomuuteen.

Siirtymäsäännökset

Paliskuntain yhdistys esittää, että siirtymäsäännöksiin lisätään säännös: ”Porot, jotka on ennen tämän lain voimaantuloa 22 §:ssä tarkoitettussa vähennyksessä vähennetty ilman, että osakkaalla on ollut siihen velvollisuutta ja jotka on merkitty ennakoita vähennetyiksi poroiksi paliskunnan osakaskohtaisessa kirjanpidossa, voidaan tämän lain tullessa voimaan merkitä 22 a §:n 5 momentissa tarkoitettuun luetteloon, jos vähennysvelvoitteen syntymisestä on kulunut enintään kolme vuotta.” Lisäksi se esittää, että teurastuksen laiminlyöntimaksun käyttöönoton siirtymäaikaa pidennettäisiin vuodesta kahteen vuoteen. Pidempi aika antaisi tosiasiallisen mahdollisuuden rästien vähentämiseen ennen sanktiointia. Vuosi on lyhyt aika rästien vähentämiseen, jos sattuu luonnonoloiltaan poikkeuksellinen vuosi, jolloin tosiasiallista porojen vähentämisen mahdollisuutta ei ole. Myös lakiuudistuksen aiheuttamista velvoitteista tiedottamiseen on jätävä aikaa.

Kemin-Sompion paliskunta pitää tärkeänä, että siirtymäaika on riittävä.

Käsivarren ja Näkkälän paliskunnat katsovat, ettei kolmena edellisenä vuonna kertyneitä rästejä voida siirtää uudistettuun lakiin, sillä että tämä olisi takautuvaa lainsäädäntöä. Huomion arvoista on myös se, että hyvityksistä ja rästeistä ei säädetä voimassa olevassa poronhoitolaissa. Lisäksi on täysin mahdotonta tietää, minä vuonna rästit ovat kertyneet ja miten ne on kussakin paliskunnassa laskettu. Yksi vaihtoehto voisi olla, että laki tulisi voimaan tilanteessa, jossa hyvitykset ja rästit ovat nollautuneet.

Hammastunturin, Lapin, Muddusjärven, Muotkatunturin, Näätämon, Paatsjoen, Sallivaaran, Vätsärin, Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat sekä **Suomen porosaamelaiset ry** esittävät, että olemassa olevat hyvitykset ja rästit siirtyvät lain voimaan tulon hetkellä sellaisinaan. Vaikka on todennäköistä, että hyvitysten ja rästien laskemisessa on eri paliskunnissa tällä hetkellä toisistaan poikkeavia laskentatapoja, ne kuitenkin lasketaan saman paliskunnan

sisällä samalla tavalla. Siirtyvät hyvitykset ja rästit ovat voimassa lain voimaan tullessa laissa säädettävän määräajan. Siirtyviin hyvityksiin ja rästeihin sovelletaan, mitä voimaan tulevassa laissa niistä säädetään.

Porotalouden tukia koskevaan lainsäädäntöön ehdotetut muutokset

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää ehdotuksia tarkoituksenmukaisina.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry katsoo, että vaatimus hoito- ja käyttösuunnitelmaa koskevien velvoitteiden noudattamisesta tuen myöntämiseen/rajoittamiseen on hyvä ja kannatettava asia.

WWF Suomi pitää tärkeänä lisäyksenä ja selvennyksenä nykyiseen lakiin verrattuna sitä, että paliskunnalle mm. voitaisiin myöntää tukea vain, jos paliskunnan eloporojen määrä ei ylitä poronhoitolain nojalla säädettyä suurinta sallittua määrää. Muutoinkin ehdotukset selkeyttäisivät lakisääteisten velvoitteiden noudattamista tuen saamisen ehtona.

BirdLife Suomi pitää tärkeänä säännösehdoista, jonka mukaan poronhoitolain keskeisten velvoitteiden noudattaminen on kytketty rakennetukien myöntämisen edellytyksiin. Tämä selkeyttää tuen saamisen ehtoja ja kannustaa lainmukaiseen toimintaan.

Luonnonvarakeskus katsoo, että paliskunnille ja sen osakkailla maksettavien tukien sitominen siihen, kuinka hyvin paliskunnat ja sen osakkaat noudattavat sekä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman laatimista ja toteuttamista koskevia velvoitteitaan että myös poromääriensä säätelemistä niin etteivät suurimmat sallitut eloporoluvut ylitä, tukee porotalouden kestävyysedistämistä.

MTK, MTK-Lappi ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että vaatimus hoito- ja käyttösuunnitelmaa koskevien velvoitteiden noudattamisesta tuen myöntämisen edellytyksenä on hyvä asia. MTK ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että Paliskunnan vähentämispäätöksen noudattaminen tuen saamisen edellytyksenä on sinällään hyvä ja lisää painetta valvoa paliskunnan tekemän, porojen vähentämistä koskevan päätöksen noudattamista. On kuitenkin mahdollista, että uhka paliskunnan tukien menettämisestä vähentää paliskunnan kiinnostusta porojen vähentämistä koskevaa toimenpidevaihtoehtoa kohtaan. MTK Pohjois-Suomen lausunnon mukaan tuen ehtona tulisi olla myös suunnitelman noudattaminen.

Luonnonvarakeskus katsoo, että Polura-lain 10 §:n säännöksistä tulisi käydä ilmi, tarkoitetaanko eloporolukujen ylityksellä vain yhtä poronhoitovuotta vai mahdollisesti useampaa peräkkäistä poronhoitovuotta ja näiden vuosien eloporolukujen keskiarvoa, mitä laskentatapaa on käytetty laskettaessa paliskuntien eloporolukujen ylityksiä esim. maksettaessa poikkeuksellisen vaikean talven 2019-2020 osalta poronhoitajille korvauksia menetetyistä poroista. Lisäksi Luonnonvarakeskus toteaa, että mikäli säädöksessä tarkoitetaan eloporolukujen ylityksen osalta vain yhtä poronhoitovuotta, kolmen prosentin enimmäisrajoite eloporoluvuissa suhteessa suurimpaan sallittuun eloporomäärään mm. poikkeuksellisista luonnonolosuhteista johtuvana voi olla varsin ankara paliskunnan kannalta.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että tukien menettäminen 3 %:n säännön jälkeen yhdessä teurastuksen laiminlyöntimaksun kanssa johtaisi tuplasanktioon. Lisäksi se katsoo, että Polura-lain 10 a §:n säännöskohtaisista perusteluista tulisi poistaa sivulla 71 oleva lauseen loppuosa *"että sen laatimiseen liittyvät kuulemis- ja lausuntopyyntömenettelyt olisi laiminlyöty"*.

Saamelainen ilmastoneuvosto esittää näkemyksensä, että mahdollisten sanktioiden tulee olla poronomistajakohtaisia, koska samassa ruokakunnassa asuvia ei voi pitää vastuullisina kuin omassa omistuksessaan olevien porojen teurastamisesta/teurastamatta jättämisestä. Poro-omaisuus samoin kuin elinkeinon harjoittamiseen liittyvä kalusto on henkilökohtaista, ei ruokakunnan yhteistä, minkä vuoksi tukijärjestelmässä pitäisi luopua ruokakunnan käsitteestä

epätarkoituksenmukaisena. Lisäksi lausunnossa katsotaan, että eläinکوhtaisen tuen ehdot kiristyisivät, sillä tuki evättäisiin, jos ruokakunta ei ole noudattanut teurastussuunnitelmaa. Tätä ei pidetä kohtuullisena eikä oikeasuuntaisena, koska eläinکوhtainen tuki on ainoa poronhoitajan tosiasiallinen tuki.

Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriö lausuu, että esitysluonnoksen seuraamusmaksun täytäntöönpanoa koskevat säännökset on pyritty laatimaan yhteensopiviksi hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2025 vp) kanssa. Oikeusministeriöllä ei ole säännöksiin tältä osin huomautettavaa. Oikeusministeriö kuitenkin toteaa, että kyseisessä esityksessä käsiteltävät lainmuutokset on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.2026. Oikeusministeriön tiedossa on myös, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momentin luetteloon tullaan lähiaikoinakin lisäämään useita uusia seuraamusmaksuja. Nämä seikat on syytä huomioida esitysluonnoksen jatkovalmistelussa.

Oikeusrekisterikeskus lausuu, että se vastaa tällä hetkellä yli 50 erilaisen rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen täytäntöönpanosta. Lisäksi poronhoitolain 52 §:ään tehtäisiin joitain sisällöllisiä muutoksia uhkasakkojen osalta. Lisäksi se vastaa uhkasakkojen täytäntöönpanosta. Luonnoksen mukaan esitettyä uutta hallinnollista seuraamusmaksua koskevaa 52 a §:ää alettaisiin soveltaa vasta vuoden kuluttua lain voimaantulosta eli aikaisintaan keväällä 2027.

Lausunnon mukaan Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmää ollaan uudistamassa. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen (sekä uhkasakon) määrännyt viranomainen voisi tehdä Oikeusrekisterikeskukselle täytäntöönpanoilmoituksen kehitteillä olevan viranomaisportaalin kautta. Täytäntöönpanoilmoitus tehtäisiin viranomaisportaalin kautta suoraan kehitteillä olevaan täytäntöönpanotietojärjestelmään Tapsaan. Sähköisen palvelun on määrä olla käytössä alkuvuodesta 2026, joten myös teurastuksen laiminlyöntimaksut ilmoitettaisiin kehitteillä olevan palvelun kautta eikä enää manuaalisesti täytäntöönpanotietojärjestelmään Rajsaan.

Esitysluonnoksessa on arvioitu, että teurastuksen laiminlyöntimaksuja määrättäisiin vuosittain keskimäärin viisi. Samalla on todettu, että myös ORK:n määrärahojen mitoitusta koskevat tarpeet tulevat täsmentymään vasta myöhemmin ja ne käsitellään normaaleissa kehys- ja talousarviomenettelyissä. Lausunnon mukaan ilmoitustavasta riippumatta jokainen uusi rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus lisää Oikeusrekisterikeskuksen henkilötöön tarvetta täytäntöönpanovaiheessa ja että keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötöön määrä, vaikka lisähenkilötöön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, lisätyön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohjausmenettelyssä. Lausunnon mukaan tällä perusteella arvioidaan nyt, että teurastuksen laiminlyöntimaksujen takia Oikeusrekisterikeskukselle syntyy lisähenkilöstön tarvetta vähäisissä määrin.

Esityksen perusteluja koskevat muutosehdotukset

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan hallituksen esityksen perusteluosassa ei voida todeta, että "Esityksen vaikutusten arvioidaan kohdistuvan pitkälti samalla tavalla saamelaisiin kuin muihinkin poronomistajiin" (HE s. 39). Toteamus sivuuttaa saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet ja saamelaisen poronhoidon kulttuurisen erityisaseman, minkä vuoksi lause esitetään poistettavaksi.

Saamelaiskäräjät huomauttaa, että tuoreessa valtioneuvoston julkaisemassa selvityksessä (Labba, Oula Antti Saamelaisten poronhoidon oikeudellinen asema ja poronhoitoon liittyvät oi-

keudet Suomessa oikeusjärjestyksen valossa: Selvitys saamelaisten totuus- ja sovintokomissiolle. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:60) todetaan, että voimassa oleva poronhoitolaki ei turvaa riittävästi saamelaisten kollektiivisia oikeuksia eikä huomioi siida-järjestelmän erityispiirteitä. Saamelainen poronhoito on paitsi elinkeino, myös kulttuurin ylläpitämisen ja siirtämisen olennainen ympäristö ja väline. Suomessa saamelaisten kotiseutualueella poronhoitoa harjoittavat inarinsaamelaiset, kolttsaamelaiset sekä pohjoissaamelaiset poronhoitajat. Kullakin näistä kieliryhmästä on historiallisesti omaleimaiset poronhoitoperinteet, jotka vaikuttavat poronhoidon käytänteisiin yhä tänäkin päivänä. Saamelaisen poronhoidon yhteisiä piirteitä ovat mm. siida-järjestelmä poronhoidon organisoinnin muotona, sukujen ja perheiden omistusoikeus laidunalueisiin, sukumerkkeihin perustuva porojen korvamerkkijärjestelmä, läheinen poro- ja luontosuhde, poron kokonaisvaltainen hyödyntäminen ja siihen perustuva alueellinen käsityö- ja ruokaperinne, poronhoidon kautta syntynyt paikkasidonnainen ekologinen perinnetieto, saamenkielinen poro-, sää- ja lumiterminologia sekä laidunmaiden kestävä käyttö vuotuiskierron avulla (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:59, s. 142). Saamelaishalla poronhoidolla on suuri merkitys uhanalaisten saamen kielten säilymiselle, elinvoimaisuudelle ja siirtämiselle. Poronhoitotyössä saamen kieltä, perinteistä tietotaitoa ja muita saamelaisten kulttuurin elementtejä ylläpidetään ja siirretään sukupolvelta toiselle. Saamelaisen poronhoidon säilyminen on kriittinen tekijä koko saamelaisten kulttuurin olemassaolon kannalta. Poronhoitoa koskevan lainsäädännön uudistuksilla on saamelaiseen poronhoitoon ja saamelaisten kulttuuriin aina laajoja ja kauaskantoisia vaikutuksia. Vaikutusten ei voida todeta olevan alkuperäiskansaan kuuluville poronhoitajille samanlaisia kuin muille, sillä kyse on elinkeinon lisäksi alkuperäiskansakulttuurin kivijalasta.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että Reflek Oy:n selvityksen sekä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien pilotoitinhankkeen loppuraportin tulokset ovat suurelta osin spekulatiivisia ja suorastaan mitättömiä, koska paliskunnilla ei ole ollut tiedossa nyt poronhoitolakiin ehdotettavia pykälä, jotka ovat täysin erilaiset kuin mitä edellä mainittujen hankkeiden aikana on ollut linjattuna. Lisäksi se katsoo, että yhdistymisvapaus-luvussa tulisi käsitellä paliskuntien pakkojäsenyyttä Paliskuntain yhdistyksessä, minkä pitäisi olla merkittävämpi kysymys kuin osakkaan kuuluminen paliskuntaan.

Lausunnon mukaan saamelaista poronhoitoa ei tuli säätämisyjärjestysperusteluissa rinnastaa saamelaisten harjoittamaan kalastukseen, sillä poronhoitoa ei voi harjoittaa kausiluonteisesti kuten kalastusta, vaan poronhoito vaatii ympärivuotista läsnäoloa, minkä lisäksi, toisin kuin kalastukseen, saamelaiseen poronhoitoon on mahdollista päästä mukaan vain joko syntymällä saamelaiseen poronhoitajaperheeseen tai avioliiton kautta. YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisu Kitok vs. Sweden merkitsee, että saamelainen, jolla ei ole mitään yhteyttä kyseessä olevaan saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevaan paliskuntaan ja/tai kyläryhmään/siidaan/tokkakuntaan, ei ole subjektiivista oikeutta päästä paliskunnan ja/tai kyläryhmän/siidan/tokkakunnan osakkaaksi, eikä se heikennä saamelaisen henkilön oikeutta ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan.

WWF Suomi katsoo, että esityksen perusteluosassa, luvussa 2.1.2, tulisi käsitellä myös seuraavissa tuoreissa kartoitustutkimuksissa esitettyjä tuloksia: [Ylä-Lapin luonnon kaukokartoitus – Projektin loppuraportti osa 1 – Aineistot ja menetelmät - julkaisut.metsa.fi](#) sekä [Ylä-Lapin luonnon kaukokartoitus – Projektin loppuraportti osa 2 – Luontotyypit - julkaisut.metsa.fi](#). Kartoitusalueen laaja-alaisin luontodirektiivin luontotyyppi (Natura-tyyppi) ovat tunturikankaat. Niistä edustavuudeltaan ja luonnontilaisuudeltaan eriasteisesti heikentyneitä on jopa 80 prosenttia. Tunturikankaiden jäkäläköt ovat lähes kaikkialla Ylä-Lapissa voimakkaasti kuluneita tai hitaasti uusiutuvia, ja merkittävien jäkäläköiden tilaan vaikuttava tekijä on voimakas porolaidunnus.

Lausunnon mukaan luvussa 2.2.3 oleva lause ”Todelliset petovahinkomäärät ovat huomattavasti suuremmat, sillä petojen tappamista poroista löytyy maastosta arviolta viidennes” antaa liian yksipuolisen kuvan tilanteesta. On totta, että vain osa petojen tappamista poroista löytyy maastosta, mutta toisaalta tutkimuksen perusteella tiedetään, että vain pieni osa vahingoista tarkastetaan maastossa, ja että merkittävää osaa maastossa tarkastetuista tapauksista ei ole hyväksytty petovahingoiksi. Lausunnossa viitataan Petovahingot poronhoitoalueen pohjoisosan

paliskunnissa vuosina 2008–2016 -hankkeen loppuraporttiin (20.12.2012, MMM Dnro 471/324/2014).

Luvun 2.4.1 kohdassa, jossa todetaan, että lisäruokinnan vuoksi laidunpaine ja siitä aiheutuvat ympäristövaikutukset eivät käytännössä aina ole suoraan kytköksissä siihen, mikä on talvilaidunten tuottokyky, tulisi selventää, että laajamittainen lisäruokinta mahdollistaa osaltaan luonnonlaidunten tuottokykyyn nähden liian suurien poromäärien pitämisen, mikä johtaa yli-laidunnukseen. Laajamittainen lisäruokinta on myös huomattava lisäkustannus, joka heikentää elinkeinon taloudellista kannattavuutta.

Maanomistajain liitto ja Suomen yhteismetsät ry lausuvat, että sivun 29 kirjaus muun maankäytön laitumille ja niiden biologiselle monimuotoisuudelle aiheuttamien haitallisten vaikutusten poistamisen tai vähentämisen tavoitteesta pitää poistaa, koska tavoite ei ole vähentää muun maankäytön vaikutuksia poronhoidolle ja laitumille, vaan kehittää paliskuntien omia työkaluja laidunten hoidon ja käytön suunnitteluun ja niiden tilan parantamiseen sekä velvoittaa paliskunnat näiden työkalujen käyttöön.

Luonnonvarakeskus näkisi tärkeäksi vielä selventää tulkintaa koskien sitä paliskuntien enimmäisporomäärien asettamiseen liittyvää kriteeriä, jonka mukaan paliskunnan talvilaitumilla laidunnettavien eloporojen määrän ei tulisi ylittää talvilaidunten kestävää tuottokykyä, vaikka kyseisen säädöksen perusteluissa tätä kysymystä osin sivutaankin. Mitä muita mahdollisia kriteereitä sen rinnalla voidaan huomioida? Näitä kriteereitä voisivat olla ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden osa-alueiden kokonaisvaltainen huomioiminen poronhoidon toteuttamisessa suurimpia sallittuja poromääriä säädettäessä sekä myös eri maankäyttömuotojen vaikutukset porojen talvilaitumiin. Toisaalta myös kesälaidunten riittävyys ja kestävä tuottokyky sekä porojen aiheuttamat viljely- ym. vahingot voisivat olla osa tarkasteltavia kriteereitä paliskuntien enimmäisporomääriä säädettäessä.

MTK ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteen vaihtaminen toiseen on viimesijainen keino. Perustelujen virke "Voisi tulla myös esimerkiksi tilanteita..." antaa kuitenkin kuvan, että muu maankäyttö olisi alisteinen poronhoitoon nähden ja että muun maankäytön tulisi ensisijaisesti muuttaa toimintatapojaan.

Perustelujen mainintaan saamelaisten perinteisestä tiedosta tulisi lisätä kuvaus tiedonkeruun menetelmistä, jotta lukijan on mahdollista arvioida tiedon oikeellisuutta ja luotettavuutta. Jos tämä ei ole mahdollista, MTK Pohjois-Suomi esittää maininnan poistamista.

Lausuntojen mukaan tulisi poistaa viittaus nykyistä suurempien poromäärien kannattavuuteen, mikäli laidunkiertosysteemi voidaan yhdistää lisääntyneeseen vanhojen metsien määrään. Pitäisi lisäksi poistaa maininta metsätaloudesta muun maankäytön rinnalta, koska se on muuta maankäyttöä (s. 25).

Esityksessä toivotaan lisää tarkennusta pysyväisluonteisen ja tilapäisluonteisen lisäruokinnan eroihin (s. 30 ja 58).

Maaperätutkijoiden mukaan ei ole olemassa luotettavia tapoja mitata maaperään varastoituneen hiilen määrää, minkä vuoksi Kebiporo-hankkeen tulos maaperään varastoituneen hiilen määrän osalta kyseenalaistetaan (s. 39).

MTK, MTK-Lappi ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että perusteluissa olisi syytä tarkentaa, että tokkakuntien, siidojen ja kyläryhmien mainitseminen yhtä vaihtoehtoista suunnitelman toimenpidettä kuvailevassa säännöksessä ei tarkoita, että tällaiset ryhmittymät korvaisivat paliskunnat 53 §:n mukaisten neuvottelujen osapuolina (s. 30 ja 31). Myös **Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry** lausuu, että tokkakunnat, siidat sekä kyläryhmät eivät voi korvata neuvotteluissa paliskuntia.

Metsänhoitoyhdistys Koillismaa ry lausuu, että talvilaidunten kestävä tuottokykyyn, joka otetaan huomioon porojen enimmäismäärää päätettäessä, tulisi näkyä myös hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

MTK-Lappi esittää kantanaan, että kaikkeen lisäruokintaan pitää olla aina maanomistajan lupa ja että ruokintapaikka tulee pitää siistinä.

Lisäksi **Paliskuntain yhdistys, Saamelaispaliskunnat ry, MTK, MTK-Lappi, MTK Pohjois-Suomi** ja **Metsähallitus** ovat esittäneet eräitä muita muokkauksia perusteluihin. Ehdotukset on otettu valtaosin huomioon.

Esityksen säätämisyjärjestystä koskevat perustelut

Oikeusministeriö katsoo, että luonnoksessa on otettu huomioon saamelaisten oikeuksia koskeva sääntely ja asiaa koskevaa kansallisten tuomioistuinten ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten käytäntöä, sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Saamelaiskäräjät on ollut mukana esitystä valmistelleessa työryhmässä ja tausta-aineiston perusteella vaikuttaa, että saamelaiskäräjien kanssa on käyty saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut. Valmistelu vaikuttaa tältä osin asianmukaiselta ja perusteelliselta. Oikeusministeriö pitäisi poronhoidon ja sitä koskevan lainsäädännön merkitys huomioon ottaen tarpeellisena, että esityksessä kuvailtaisiin yksityiskohtaisemmin, millä tavoin esitys toteutuessaan vaikuttaisi saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan.

Oikeusministeriö yhtyy siihen käsitykseen, että saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon ja paliskuntia ja niiden tehtäviä koskevien säännösten suhde ei merkitse ristiriitaa perustuslain 121 §:n 4 momentin kanssa, vaan erilaiset järjestämistavat ovat mahdollisia. Sääntämisyjärjestysperusteluista olisi aiheellista kehittää niin, että saamelaisten itsehallinnon asema ilmenee niistä monipuolisemmin ja kuvataan perusteellisemmin saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluiden ydinkohdat ja siten saamelaiskäräjien näkemysten huomioon ottaminen asian valmistelussa.

Oikeusministeriö katsoo, että hoito- ja käyttösuunnitelmien julkisuutta koskevaa säännöstä olisi syytä käsitellä esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaisen julkisuusperiaatteen näkökulmasta. Julkisuusperiaatteeseen kohdistuvien vaikutusten osalta olisi kiinnitettävä huomiota siihen, olisiko esitettävän salassapitoperusteen soveltamisella vaikutusta myös valvontaviranomaisen toimintaan. Esitettävällä sääntelyllä vaikuttaisi vahinkoedellytyslausekkeen ja tietopyyntöjen siirtomahdollisuuden johdosta olevan käytännössä julkisuusperiaatetta kaventavaa vaikutusta, mikä tulisi huomioida asianmukaisesti esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa.

Oikeusministeriö katsoo, että paliskunnan uusia toimivaltuuksia, joissa on kyse julkisesta hallintotehtävästä (päättös eloporojen enimmäismäärästä, ennakoivien pakkoteurastusten edellytyksiä koskevien toimivaltuuksien muuttuminen) arvioidaan jatkovalmistelussa yksitellen eikä yhtenä kokonaisuutena, jotta tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa voidaan huomioida oikeusturva ja muut yksilön oikeudet. Lain säätämisaikakohdan vuoksi perustuslakivaliokunta ei ole arvioinut paliskunnan julkisia hallintotehtäviä perustuslain 124 §:n näkökulmasta. Lakiin sisältyy poronomistajien perusoikeuksien kannalta merkittäviä toimivaltuuksia, kuten voimassa olevan lain 22 §:n 4 momentin oikeus vähentää porot sellaisten poronomistajien puolesta, jotka eivät itse vähennä poroja paliskunnan päätöksen mukaisesti. Oikeusministeriö pitää tarpeellisena, että perustuslakivaliokunta arvioi paliskunnan julkisia hallintotehtäviä perustuslain 124 §:n näkökulmasta nyt, kun sääntelyä ollaan muuttamassa.

Oikeusministeriö lausuu, että esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa on kiinnitetty huomiota muun muassa laiminlyöntimaksun oikeasuhtaisuuteen ja kohtuullisuuteen sekä oikeusturvaan, mukaan lukien kaksoisrangaistavuuden kieltö. Oikeusministeriö katsoo, että jatko-

valmistelussa olisi vielä tarpeen joiltakin osin täydentää perusteluita laiminlyöntimaksun suhteesta perusoikeuksiin ja niiden rajoitusedellytyksiin. Erityisesti tulisi osoittaa, että seuraamusmaksulle on hyväksyttävyyysvaatimuksen mukaisesti painava yhteiskunnallinen tarve ja että sanktiointi on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämätöntä sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi.

Oikeusministeriö katsoo, että säännösehdotuksia on asianmukaisesti arvioitu esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) kansallisen liikkumavaran kannalta, mutta pitäisi muun muassa rekisteröidyn näkökulmasta selkeimpänä, että esitettävälle henkilötietojen käsittelylle olisi määriteltävä yksi käsittelyperuste (nyt mainittu rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite ja rekisterinpitäjän julkisen vallan käyttö).

Uudistuksen toimeenpanoa ja seurantaa koskevat näkemykset

Lapin aluehallintovirasto toteaa, että Ruokavirasto antaa hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevat määräykset lomakkeineen, mutta onnistuakseen prosessi tulee vaatimaan teknistä ja neuvonnallista tukea paliskunnille. Siihen tarvitaan riittävät resurssit tutkimukseen perustuvan suunnittelun taustatiedon tuottamisen ja neuvonnan osalta.

Paliskuntain yhdistys lausuu, että esitys merkitsee huomattavaa lisäystä Paliskuntain yhdistyksen neuvonta- ja tiedotustyöhön etenkin siinä vaiheessa, kun paliskunnat ensimmäisen kerän tekevät suunnitelmia. Tähän tarvitaan lisäresursseja. Pelkästään porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmiin tarvittava työ määrä on arvioilta 1 htv.

Luonnonvarakeskus lausuu, että vaikka lakiehdotus sisältää pääpiirteissään ne asiat, jotka paliskuntien tulee sisällyttää porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmiin ja Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset lomakkeineen niiden laadinnasta, paliskunnat tulevat tarvitsemaan tarkempaa ohjeistusta ja opastusta laatiessaan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia ensimmäistä kertaa. Tarkempia määräyksiä ja ohjeita laadittaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, missä määrin porolaidunten nykytilaa, luontoarvoja ja uhkatekijöitä sekä niihin liittyviä tekijöitä kuvattaessa voidaan hyödyntää myös havainnollisia karttaesityksiä. Samalla tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, millä tavalla paliskunnat kykenisivät helpoimmin tuottamaan näitä karttaesityksiä käytettävissä olevien resurssien, työkalujen ja osaamisensa puitteissa. Karttoihin voitaisiin etukäteen koota paliskunnille myös sellaista informaatiota, jota niillä ei ole, mm. uhanlaisista ja herkistä luontotyypeistä, suojelualueista ja metsien ikärakenteesta. Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien tavoitteiden määrittämisestä osalta Luonnonvarakeskus katsoo myös olevan tarpeellista laatia tarkempia ohjeita siitä, mitä ja millaisia yleisiä ja yksityiskohtaisempia tavoitteita paliskunnat voivat asettaa laidunten käytölleen ja miten nämä tavoitteet liittyvät myös valittuihin toimenpiteisiin.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viittaa vaatimukseen suunnitelman toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja katsoo, että lähtökohtaisesti kaikki laissa esitetyt toimenpiteet on valittu niin, että niillä katsotaan olevan vaikuttavuutta eli jo itsessään kaikki valittavat toimenpiteet ovat vaikuttavia. Jos asiaan halutaan saada vielä tarkennusta, käyttö- ja hoitosuunnitelman lomakepohjassa tulisi olisi kohta, jossa paliskunta arvioisi valitsemiensa toimenpiteiden vaikuttavuutta omalla alueellaan. Paliskunnat tarkentavat suunnitelmassaan valittujen toimenpiteiden toteutustapaa eli paliskunnat määrittelevät miten ja millä toimenpiteillä valittu lain mukainen toimenpide tullaan toteuttamaan käytännössä.

Saamelainen ilmastoneuvosto lausuu, että hoito- ja käyttösuunnitelmien laatiminen aiheuttaa paliskunnille lisätyötä, sekä vaatii aiemmasta poikkeavaa asiantuntemusta ja teknologiaa, minkä vuoksi niille tulee osoittaa resursseja suunnitelmien laatimiseen.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että se tulisi ottaa mukaan valmistelemaan Ruokaviraston antamia tarkempia määräyksiä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman esitystavasta sekä

suunnitelman laatimisessa käytettävistä lomakkeista, ml. hyvitys- ja rästilomakkeet sekä elo-/teurasporojen tuontilupa-/vientilomakkeet. Saamelaispaliskunnat ry edellyttää, että edellä mainitut asiakirjat käännetään myös inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielille saamen kielilain mukaisesti.

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien tavoitteiden toteutumisen osalta määritellään ja laaditaan riittävän selkeitä mittareita ja kriteereitä, joiden avulla paliskunnat ja Ruokavirasto voivat arvioida asetettujen tavoitteiden toteutumista. Nämä mittarit ja kriteerit voivat olla yleisluontoisempia tai tarkempia liittyen esim. laidunten tilan, kunnan ja käytettävyyden muutoksiin, porokarjan kokoon ja tuottavuuteen, teurastettujen porojen määrään ja kuntoon sekä myös viljelys- ym. vahinkojen ja porokolareiden määrään.

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan seurattaessa suunnitelmien tavoitteiden toteutumisesta ja mahdollisia epäonnistumisia tai laiminlyöntejä tulisi huomioida, että laidunympäristö ja laitumet muuttuvat myös jatkossa muiden maankäyttömuotojen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten vuoksi tavalla, joka voi hankaloittaa paliskuntien laatimien laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien tavoitteiden toteutumista. Lausunnossa nähdään myös erittäin tärkeäksi, että niin metsätalouden kuin myös muun maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan paliskuntien porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat riittävällä painoarvolla sovitettaessa yhteen eri maankäyttömuotoja poronhoitoalueella.

Muut näkemykset

Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitoasetuksen ajantasaisuus tulee tarkistaa. Lisäksi se viittaa porotalouden tulevaisuustyöryhmän suositukseen siitä, että poronhoitolain 53 §:ään sisältyvien neuvotteluvelvollisuutta koskevien säännösten ajantasaisuutta arvioitaisiin. Paliskuntain yhdistys katsoo, että arviointi ja sen edellyttämä muutostyö tulisi käynnistää kutsumalla koolle asian vaatima kokoonpano.

Myös **Saamelaispaliskunnat ry** katsoo, että poronhoitolakia tulisi edelleen päivittää erityisesti poronhoitolain 53 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen sekä saamelaisen poronhoidon erityispiirteiden tunnistamisen osalta. Lisäksi se katsoo, että pykälien käännökset olisi tullut olla saatavilla lausuntokierroksella pohjoissaamen lisäksi myös inarin- ja koltansaameksi saamen kielilain mukaisesti. Yhdistys muistuttaa, ettei voimassa olevasta poronhoitolaista löydy kokonaisuudessaan millään saamen kielellä käännöstä ja edellyttää, että käännökset laaditaan. Poronhoitolakia tulisi tarkastella tulevaisuudessa nimenomaan siitä näkökulmasta, miten saamelainen poronhoito siidajärjestelmineen saataisiin tunnistettua paremmin.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon mukaan olisi hyvä tuoda esille paliskuntien velvollisuudet osakasrekisterin ylläpitäjänä. On tunnistettava, että paliskunta ylläpitää henkilötietorekisteriä ja että paliskunnan on toimittava asiassa säännösten mukaan.

Kolttien kyläkokous lausuu, että suurten petovahinkojen aiheuttamien vahinkojen täysimääräisenä korvaaminen on turvattava, ja että poikkeusolosuhteet kuten ilmastonmuutoksen aiheuttama kesien lämpeneminen ja laidunalueiden kuivuminen sekä talvien suurten lämpötilavaihteluista johtuvien lumiolosuhteiden vaikeutuminen ja laidunmaiden jäätyminen aiheuttavat paliskunnille/poronomistajille kohtuuttomia lisäkustannuksia.

Suomen luonnonsuojeluliitto esittää poronhoitoalueen rajojen siirtämistä pohjoisemmaksi sillä perusteella, että porotaloutta harjoitetaan eteläisemmissä paliskunnissa pääosin sivuelinkeinona ja monin paikoin talvisin pidetään poroja tarhoissa kotieläinten pidon kaltaisesti. Lisäksi maatalouden, asutuksen ja poronhoidon väliset jännitteet keskittyvät ennen kaikkea eteläiselle ja keskiselle poronhoitoalueelle. Eri paliskunnissa ja laidunalueilla laiduntavat poromäärät tulisi pyrkiä mitoittamaan siten, että kestävyys kriteerit ja edellytykset toteutuvat. Laidunnuskierron kehittämisen edellyttää kattavien porolaidunten käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimista. Tunturipaljakan lajiston suojelun tehostaminen aituksilla ja muilla vastaavilla keinoilla. Porotalouden

keskittäminen pääelinkeinoisille poronhoitajille voi edellyttää luopumiskorvauksia. Tulisi lisäksi toteuttaa elinkeinotukien irtikytöntä poromääristä, ja poroelinkeinoon tuet tulisi suunnata Ylä-Lappiin ja saamelaisalueille, joissa porotaloutta on mahdollista harjoittaa ilmaston lämmetessä. Porojen enimmäismäärien noudattamista tulee valvoa, sillä laittomat suuret poromäärät ovat voimistaneet jäkäliköiden kulumista.

Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnossa tuodaan esiin, että Luonnonvarakeskuksen vuosien 2005–2008 ja 2016–2018 laiduninventointien välillä koealojen keskimääräinen jäkälabio-massa oli pudonnut 30,6 prosenttia. Ilmastomuutokseen sopeutuminen on erityisen haasteellista arktisilla alueilla, jotka lämpenevät noin kaksi–kolme, paikoin jopa neljä kertaa nopeammin kuin maapallo keskimäärin. Tuoreimpien uhanalaisuusarvointien mukaan Suomen luonto uhanalaistuu nopeimmin Tunturi-Lapissa ilmastomuutoksen, poron ylilaidunnuksen ja niiden yhteisvaikutuksen johdosta. Tunturipaljakan lajistosta noin 40 prosenttia on jo arvioitu uhanalaisiksi ja tarkasteltaessa kaikkia elinympäristöjä uhanalaistuminen on merkittävintä juuri tunturipalja-koilla.

Suomen Luontopaneeli katsoo, että laajempi lainsäädännön uudistaminen voisi olla tarpeen ja että tällöin lainsäädännön valmistelussa olisi syytä ottaa huomioon saamelaisten perinteinen siidajärjestelmä, joka on toiminut poronhoidon perustana ja sääntelyjärjestelmänä. Luontopaneeli katsoo, että osana lakiuudistusta tulisi pohtia myös lajiston näkökulmasta nykyisen poronhoitoalueen tarkistamista ja supistamista eteläisiltä osilta, sillä ilmastomuutos siirtää lajien levinneisyysalueita kohti pohjoista, minkä lisäksi suurpedot tarvitsevat geneettisen vaihtelun turvaamiseksi lisää elintilaa ja myös metsäpeurakanta tarvitsisi tilaa levittäytyä pohjoisemmaksi. Samalla on hillittävä laidunnuspainetta myös pohjoisessa (mm. porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien avulla ja poromäärien vähentämistä ja hallintaa koskevalla sääntelyllä). Muutokseen tulisi turvata riittävä siirtymäaika ja taloudellinen tuki.

Saamelainen ilmastoneuvosto lausuu, että koko poronhoitolaki tulisi uudistaa. Uudistustarpeita tulisi lähestyä skenaarioajattelulla, eli ennakoimalla poronhoidon tulevaisuutta eri malleilla ottaen huomioon ympäristölliset ja ilmastolliset skenaariot. Myös porotalouden tukia koskeva lainsäädäntö tulisi uudistaa siten, että tuki ohjattaisiin luonnon monimuotoisuutta ja ilmastomuutoksen hillintää tukeviin toimiin ja tukisummaa nostettaisiin. Paimennustuki olisi ratkaisu, joka tukisi saamelaisen poronhoitomallin säilymistä, laidunkiertojärjestelmää ja ministeriön tavoitetta pitää poroluku maltillisena, koska tuki ei olisi sidottu omistettujen porojen määrään. Porovahinkojen korvausjärjestelmä tulisi uudistaa, sillä nykyinen järjestelmä on mekaaninen, hidas ja byrokraattinen. Järjestelmän tulisi mahdollistaa avun nopeasti vaikeissa olosuhteissa, jotta kriisiytyneeseen tilanteeseen voidaan vastata oikea-aikaisesti. Lisäksi tulisi huomioida erilaiset poronhoitomallit. Ensisijaisesti korvaukset tulisi kohdistaa alueille, joilla poronhoito on taloudellisesti kannattavaa ja joilla ilmastomuutoksella on siihen eniten haitallisia vaikutuksia.

MTK ja MTK Pohjois-Suomi katsovat, että uudistuksessa olisi syytä etsiä ratkaisuja myös vahinkojen estämis- ja korvaamisvelvollisuuteen liittyviin erimielisyyksiin ja haasteisiin.

FB-ryhmä ”Poronhoito lainmuutoksella yhteiskuntakelpoiseksi” puolesta on lausuttu, että poronhoitolaki olisi päivitettävä ja uudistettava ja kiellettävä vapaaseen laidunnusoikeuteen perustuva poronhoito muilta kuin saamelaisilta ja perinteisen saamenmaan eteläpuolella (raja Vuotson kylässä Sodankylässä). Kainuu, Koillismaa ja Etelä-Lappi ovat vilkkaita ja kasvavia matkailualueita, ja niille uudistus toisi tarvittavan yhteiskuntarauhan.

Yksityishenkilön lausunnon mukaan 31 §:ssä säädettyyn poroilta suojattuja alueita koskevaan luetteloon pitäisi lisätä myös vapaa-ajanasunnot.

Toisen yksityishenkilön lausunnon mukaan suojan pitäisi koskea matkailukäytössä olevia mökkejä. Lisäksi lausunnonantaja pitää epäselvänä 31 §:n säännöstä, jonka mukaan maan-

omistajalla tai vahinkoa kärsineellä on oikeus toimittaa porot pois 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa laiminlyövä paliskunnan kustannuksella ja vaaditaan säännöksessä tarkoitetun menettelyn tarkempaa kuvaamista.

Useat yksityishenkilöt lausuvat, että porojen vapaa laidunnus on omaisuudensuojan, kotirauhan ja elinkeinovapauden kannalta ongelmallista, sillä porot tulevat usein isoinakin laumoina pihaille, talojen ja terasseille ja viljelyksille sotkemaan ja syömään.

Useat yksityishenkilöt esittävät, että em. syistä vapaaseen laidunnuksen perustuva poronhoito tulisi lopettaa eteläisellä poronhoitoalueella. Joissakin näistä lausunnoissa katsotaan, että tällä alueella poronhoito on pääosin sivutoimi tai harrastus ja että petovahinko- ja liikennekorvausten osuus poronhoitajien tuloista on suhteettoman suuri lihatuotannon tuloihin verrattuna.

Lisäksi yhden em. **yksityishenkilön** lausunnon mukaan olisi kiellettävä tarhassa ruokitun ja kasvatetun poron markkinointi kuluttajille muuna kuin tarhattuna rehulla kasvatettuna eläimenä. Vapaana laidunnettavien porojen osalta tulisi kieltää lisäruokinta, joka ylittää 10 prosenttia kauden kokonaisruokinnasta, sekä vaatia laidunkierroa toteuttamista.

Kolme yksityishenkilöä pitää petovahinkokorvauksia ja poroihin liittyvien liikennevahinkojen korvausjärjestelmää epäoikeudenmukaisina. Toinen heistä ilmoittaa vastustavansa myös porotalouden investointitukia.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia lausuu, että niissä paliskunnissa, joissa siidajärjestelmä on dokumentoidusti käytössä, tulisi poronhoitolain muutoksen kautta siidoille määrittää hallinnolliset rajat ja itsenäiset eloporoluvut. Näiden siidojen tulisi voida laatia mm. omat porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat sekä progressiivinen teurassuunnitelma, ja tehdä hallinnolliset päätökset siidakohtaisesti paliskunnan ohjauksen sijaan. Siidarajat tulisi vahvistaa asetuksella. Sääntelyssä tulisi ottaa huomioon valtioneuvoston vuosina 2024–2025 julkaisemat selvitykset saamelaisista ja siidajärjestelmästä.

Ryhmä kahteen siidaan kuuluvia poronomistajia on esittänyt, että ilmastonmuutoksen, muun maankäytön ja elinkustannusten nousun aiheuttamat paineet kohdistuvat erityisen voimakkaasti pieniin saamelaisiin siidoihin. Olisi luotava erityinen tukijärjestelmä saamelaisen poronhoidon turvaamiseksi ja siidaporonhoitoa harjoittavien paliskunnan lisäruokinnan tukemiseksi. Tukiin olisi liitettävä kannustimia laidunkierroa kehittämiseen sekä teknologiainvestointeihin (esim. porojen paikannus). Porotalouden tukien ehtoja olisi arvioitava uudelleen niin, etteivät ne kohtelisi epäoikeudenmukaisesti perinteistä poronhoitoa harjoittavia saamelaisia. Tukijärjestelmät perustuvat yhä eloporoluvun suuruuteen, mikä kannustaa poromäärien kasvattamiseen ja on suoraan ristiriidassa esityksen ekologisten ja kulttuuristen tavoitteiden kanssa.

Oivangin paliskunta esittää, että jatkovalmistelussa huomioitaisiin myös vahinkoperusteisen poikkeuslupapyyntin tunnustaminen osaksi poronhoitoa. Lausunnon mukaan kestävämmällä tasolla olevat petomäärät ovat ilmastonmuutoksen ohella suurin uhkatekijä kannattavalle ja kestävä kehityksen mukaiselle poroelinkeinolle ja vaikeuttavat porolaidunten tehokasta käyttöä ja laidunten kantokyvystä huolehtimista. Mikäli poikkeuslupapyynti katsottaisiin osaksi poronhoitotyötä, tulisivat siihen sovellettavaksi poronhoitoon liittyvät säännökset, jotka helpottaisivat byrokratiaa mm. maanomistukseen ja maastoliikenteeseen liittyvissä kysymyksissä. Poikkeuslupapyyntin säätäminen osaksi poronhoitotyötä edesauttaisi esitettyjen tavoitteiden saavuttamista ja poistaisi asiaan liittyvät tulkinnanvaraisuudet. Samalla se mahdollistaisi paliskunnille paremmat edellytykset laidunten kestävästä kantokyvystä huolehtimiselle.

Yksityishenkilön lausunnon mukaan esityksen tavoitteet eivät voi kokonaisuudessaan toteutua esimerkiksi ilman muuta maankäyttöä rajoittavan sääntelyn muuttamista ja tarkentamista vastaamaan kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistusta. Poronhoitolaissa ei tunnusteta eikä esityksessä tunnusteta/vahvisteta siidojen asemaa, saamelaisten tapaoikeutta tai saamelaisten sukumerkkijärjestelmää. Poronhoitolain 53 §:ssä

säädetty neuvotteluvelvoite on lähinnä tavallista hallinnollista kuulemismenettelyä vastaava, vaikka se pitäisi olla vähintään yhteistoimintavelvoitteen tasoinen ottaen huomioon alkuperäiskansojen vapaan ja tietoon perustuvan ennakosuostumuksen tunnustamisen. Ehdotetut muutokset lisäävät pääosin poronhoitajien velvollisuuksia ja velvoitteita. Poromäärien vähentämistä ja hallintaa koskevat muutokset eivät ole poronhoitolain kokonaisuus huomioonottanen tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia ottaen huomioon perustuslain 6 §:n, 15 §:n ja 17.3 §:n säännökset. Poronhoitolainsäädäntö olisi uudistettava kokonaisvaltaisesti ja rakenteellisesti.